

Эхэ хайхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯДАД ҮНЭН

1996
ОКТАБРИЙН
17
Намарай адаг шара
нохой
барын 5
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№199 (19539)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ Л.В. ПОТАПОВТА ГОРОДСКОЙ СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ЖАНДАЛГА

Хүндэтэ Леонид Васильевич!

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын дэргэдэхи хуули ёноной управлений комиссийн справкада заагдаһан баримтануудые шалгах зорилготойгоор городской Советэй табадахи сессийн шийдхэбэрээр байгуулагдаһан депутатска комиссийн 1996 ондо Улаан-Удын мэрийн абһан актууд болон шийдхэбэринүүдэй хэр хуулийн ёһоор абтаһаниие хаража үзэбэ.

Иигэжэ гүрэнэй хуули ёноной управлений хэдхэсэл дотор заагдаһан баримтанууд зүб байгаа гэжэ элирүүлэгдээ.

Федеральна болон Буряад Республикын хуулинуудые, городской Советэй шийдхэбэринүүдые городской мэридэ дүүргэдэггүй байгаа гэжэ шалгалта харуулан байна. Улаан-Удын мэр В.А. Шаповаловай абһан хэдэн арабад тогтоолнууд болон захиралтанууд нютагай ёһадын хүтэлбэрийн захиргаанай түлөөлэгчтэ зургаанай хуули ёһонууд болон нормативна актуудай эрилтэнүүдтэй зохиодоногүй, Россин Федерацийн Гэр бүлын кодекссын 13-дахи статья, Россин Федерацийн Гражданска кодекссын, Россин Федерацийн Гэр байрын кодекссын зарим артикулуд бүдүүлгээр эбдэгдээ.

Улаан-Удэ хотын мэрийн хүтэлбэрилэгшэд болон харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд В.А. Шаповалов, А.П. Фирсов, И.В. Куриленко, А.Ц. Гомбоев, Л.А. Кейзерова, Л.Д. Шелвел, Г.Д. Ожигов "Буряад Республикадахи муниципальна албан тухай" Буряад Республикын Хуули Муниципальна албанда хабаатай нисаарлалтанууд" гэхэн 16-дахи статья эбдэһэн байна. Гадна В.А. Шаповалов коммерческэ "Улаан-Удэбанкын" правленийн түрүүлэгшэ, А.П. Фирсов "Социумбанкын правленийн гешүүн байшоо.

Хуули бусаар гэр байрануудые абаха, хубаарилха, мэрийн байгууламжын подразделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй гэр байрын талаар байдалаа найжаруула болон бусад баримтанууд дайралдана. Городой мэри (В.А. Шаповалов) болон тэрэнэй муниципальна эд зөөрийн управленийн талаар комитет (А.П. Фирсов), экономикын талаар комитет (А.Ц. Гомбоев) "Эд бараанай дэлгүүрнүүд дээрэ үрдилдөөн болон монополис ажал ябуулгыг нисаарлалга тухай" "Россин Федерацида нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн захиргаануудые эхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай" (ст. 15п 5) Федеральна Хуулинуудые саг үргэлжэ эбдэдэг байгаа.

Мэрийн финансово-ажахын ажал ябуулгыг шалгажа, Буряад Республикадахи Россин Федерацийн Финансын министрствын КРУ-гай

хүдэлмэрилэгшэд бюджетэй болон бюджетдээ гадуур мүнгэн хуули бусаар гаргашалагдааг байгаа гэхэн баримтануудые элирүүлээ.

Республикын МВД байгша оной октябрийн 7-до городой мэрэй орлогшо А.П. Фирсовтэ уголовно хэрэг үүдхэхэ тухай тогтоол гаргаһан байна. Городые хангадаг муниципальна предприятинууд "Улан-Удээнерго" гэхэн МУП-ай байгуулагдаһанһаа хойшо "Маргарита" гэхэн ИЧП-һээ (Генеральна директорын А.Ц. Гомбоев байһан, мүнөө үедэ мэрэй нэгэдэхи орлогшын уялга дүүргэнэ) 3-5 дахин үнэтэйгөөр материалнуудые, түхээрэлгэнүүдые абадаг болоо.

В.А. Шаповаловай 1996 оной мартын 12-то абһан "Улан-Удээнерго" гэхэн муниципальна предпряти байгуулаха тухай" гэхэн тогтоолой һүүлээр городой түлишын-элшэ хүсэной комплексн муниципальна предпритинуудта буналгаа хэхэ байдал тохёолдонхой гэжэ тэмдэглэлтэй. Үбөлэй урда тээ иимэ байдал ханаа зобооно.

Бюджеттэ байһан албангуудай хүдэлмэрилэгшэд салин хүлһээ удаан абанагүй. Энээнһээ уламжалан, социальна байдал улам шахардуу боложо магадгүй. Мэрийн зүгһөө зоной байдал найжаруула талаар хэмжээнүүд абтанагүй. Гадна В.А. Шаповаловай хуурмаг мэдээсэлнүүд, түргэдүү найдууланууд хэрэг байдалые бүришые хүшэр болгоно.

Городой засагта гансал өөһэдынгөө тала хараһан олзын хэрэг эрхилэгшэд ерэжэ, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаанууд газашалагдана.

Иигэжэ Буряад Республикадахи Россин Федерацийн Финансын министрствын КРУ-гай зүгһөө муниципальна эд зөөри эрхилхэ талаар комитетые шалгаха гэхэн эрилтэ табигдаха ёһотой гэжэ тоолонобди. Тиихэдэ "Маргарита" гэхэн ИЧП-гэй ажал ябуулгыг прокуратура шалгах зорилготой.

Хүндэтэ Леонид Васильевич, "Буряад Республикын Президент тухай" Буряад Республикын Хуулийн 9-дэхи статьятай зохилдуулан ба нэгэдэхи болон зургаадахи статьянуудай үндэһөөр Улаан-Удэ хотын мэр В.А. Шаповаловые тушаалһаань болоулаха тухай зарлиг абатгы гэжэ Таңда ханданабди.

Городской Советэй 22 депутадаһаа хандалгада гараа табяа гэбэл:

А.П. Абашеев, В.Е. Абратава, С.Б. Алексеева, Л.А. Баладина, Ф.П. Ботоева, А.И. Буруханова, Э.Х. Будаева, Н.П. Быков, Ю.В. Вершинин, Б.Ц. Дымбрылов, Р.Е. Дашиева, В.А. Куреев, Д.К. Мархаева, А.Ф. Петунов, В.Б. Прокопьев, А.А. Сычев, Г.Н. Смирнова, Р.Н. Сперанская, Н.Ф. Михалёв.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЭЙ ТАЛААР ГҮРЭНЭЙ КОМИТЕДТЭ

Хүүгэдые элүүржүүлгын эрхэйлагерьнуудай хүдэлмэрийн үнэтүүдээр конференци Буряад Республикын Правительствын конференц-зал соо октябрийн 25-да үнгэргэгдэхэ юм. Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын ба Элүүрые хамгаалгын министрствэнүүд, Социальна талаар зоние хамгаалгын жаса болон бусад абһан зургаанууд конференцидэ хүн лэ хабаадалсаха. Тиихэдэ августын 21-23-най үдэрнүүдтэ

спортын табан зүйлөөр лагернуудай хоорондо үнгэргэгдэһэн мурьсөөнэй дүнгүүд согсологдожо, илагшад тусхай шангуудаар урмашуулагдаха. Аймагуудай библиотекэнүүдые даагшадай зүблөөн Эдиршүүлэй республиканска библиотекын дэргэдэ октябрийн 30-да үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Тус суглаанда эдиршүүлэй болон залуушуулай

мүнөө үедэ гол түлэб ямар номуудаар һонирхдог асуудал тухай хөөрэлдөөн болохо. Уран зохёолшодой холбоон "Зүүн зүгэй нэбшээн" гэхэн нэгэдэлтэй хамта залуу уран зохёолшодто зорюулагдаһан конференци Буряад Республикын Үндэһэтэнэй номой сан соо октябрийн 24-25-да үнгэргэхэ.

Манай корр.

"Буряад үнэн" - 97

"ҮНЭМНАЙ" - ҮНЭН НҮХЭРНАЙ

Үнэн үгын хүсэн ехэ. Түрэл газетэмнай - түшэг тулгууримнай - бүгэдэ арадаймнай газетэ тон ехэ үүргэ дүүргэжэ, үгэлһэнһөө үхибүүдтэ хүрэтэр үдэр бүри эсэхэ сусашагүй гүрэн түрын, гадаадын гүрэнүүдэй һонинһоо эжилээд, "Сэсэн Сэнгэ" хүрэтэр мандаа эддэб һонинуудые дуулгажа байдаг ха юм даа. Газетэдэһинэй эддэб тэмэдэ тон олон һонин гаршагууд гарадаг. Бултанһаарнь һонирхдогбди.

Буряад хэлэнэй багша хадаа түрэлхи хэлээ шудалан үзэжэ байһан хурагшадайнгаа, багшанарайнгаа зүгһөө "Буряад үнэн" газетынгээ ажалшадые 75 жэлэйн ойгоор амаршалаа, бултанда элүүр энхэ, ажалай үндэр амжалта хүсэнэб.

Газетын материалнууд һонин, арад түмэнэй гүн ухаанай дээжэнүүд уншагшадай анхараалда саг үргэлжэ гаража, багшанар хэшээлдээ хэрэглэжэ, хурагшадтаа шэнэ һонинуудые дуулгажа байха аргатайбди.

Газетэдэмнай багшанарта үдэр бүрийн ажалда хэрэглэгдэхэ "Толи", "Хонхо", "Багшын булан", "Арадай ёһо заншалнууд", "Сагаалган" гэхэн нийтэ гаршагууд дорохи статьянууд манай гол "хоолнай" болоно. Мүнөө энэ хүшэр үедэ түрэл газетэмнай бүришые түшэг тулгамнай болонхой гэзшэ.

Манай хотын минии ажалладаг Октябрска районой 19-дэхи хургуули (директорнай Хамнуев Владимир Иванович) үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ "Буряад үнэнэй" захил хэжэ, багшанар хурагшад уншаха, хараха аргатай байгаабди. Мүнөө жэлдэ энэ аргамнай үгы хэбэртэй. Тиибэшые багшанарнай гэртээ абажа уншажа, ажалдаа хэрэглэхэ аргатайбди. Намтай суг 2-дохи жэлээ хүдэлдэг эхин классуудай багшанарай колледж дүүргэжэ ерһэн залуу багшанар Шалдаева Сэсэгма Цырендоржиевна, Багьева Жэбээма Байровна гэшэд имиз дурадал оруула: "Газетын материалнуудые хэшээлдээ хэрэглэдэгбди. Тиибэшые хургуулинуудта эрхимээр ажалладаг багшанарай дүй дүршэл тухай нээмэл һонин хэшээлнүүдэй найруула, эддэб һонин һайндэрнүүдэй найруула, наадаануудые гаргажа байгаа һаатнай, бидэндэ, эжилэн хүдэлжэ байһан залуу багшанарта, туһатай байха лэн". Би баһал энэ дурадалнуудынь зүб гэжэ дэмжэхэ байна.

Буряадаймнай академическэ драмтеатрай артистнар "Алтан соёмбо" гэхэн нэрэтэй хүүгэдтэ зорюулан зүжэг харууланһа. Энэнь манай ажалда хэлэнһээ гадна эстетическэ хүмүүжэлдэ хэрэгтэй. Хотын хургуулинуудай багшанар, түрэлхид эдэбхитэйгээр хабаадаха, туһалха ёһотойбди.

Минии бодохоодо, илангаяа түрэлхи хэлээ эхин классуудта, заадаг хото, хүдөөгэй багшанар булгал "Буряад үнэн" газетээ саг үргэлжэ захил хэжэ, ажалдаа түрүүшын дэбтэр болон хэрэглэхэ уялгатай. Иимэ бодомжые республикын Эрдэм хуралсалай министрство заабол хараадаа абаха бээ гэжэ ханагдана.

Юундэб гэхэдэ, мүнөө үедэ хурагшад урданай түүхэ, эрдэмтэд, тэдэнэй ажабайдал, бурхан шажанай дэлгэрэлгэ гэхэ мэтэ ехэл олон асуудалнуудаар һонирхдог болонхой. Иимэ томо асуудалнуудта харюу хаанаһаа олдохоб - гансал "Үнэнэймнай" хуудалһанууд соо ха юм даа. Мүнөө сагта буряад угсаата зон бүгэдөөроо хамтаржа һанал бодолоо нэгэдэжэ, хөөрэлдэхэ ушартай байгаабди гэжэ ханагдана: радиотелевидени, Бүгэдэ Буряадай үндэһэн соёлой эблэл, Эрдэм хуралсалай министрство, соёлой түлөөлэгшэд, уран зохёолшод бүгэдөөроо хамтаржа, "Үнэн" газетынгээ дэргэдэ сугларжа, хаа-аяа хөөрэлдэдэг, һонин-һонин үйлэ хэрэгүүдые эмхидхэжэ байдаг уузалгын клубтай болоёо гэхэ байнаб. Энэ клуб 75 жэлэй ойе угтамжын үедэ байгуулагдаха ёһотой гэжэ ханагдана.

Һанамжануудаа дуулыгы.

Р. ДАШИЕВА,
Улаан-Удын 19-дэхи хургуулийн
буряад хэлэнэй багша.

Буряадай оперо болон баледэй академическэ театр 57-дохи сезоноо нээжэ, "Энхэ-Булад баатар" гэхэн классическа оперо (зураг дээрэ) харуулаа. Театрай энэ сезонодо найруулха шэнэ зүжэсүүд тухай манай газетын 8-даху хуудалһанда уншахыетнай дурадханабди.

Ю. ЗЯБЛИЦЕВАЙ фото.

Буряад Республикын Арадай Хуралда

1997 оной БЮДЖЕТ ЯМАР БАЙХАБ?

Унгрэнэн жэлнүүдэй дүй дүршэл юу харуулнаб гэжээ, Россин Гүрэнэй Дүүмын болон нютагай өөһдын хүтэлбэрин зургаануудай депутатууд намар болоходо, ерэхэ жэлэй бюджетэ ханалаа табижа эхилдэг. Тэрэнине баталан абаха хуули хүрэтэр асуудал хэдэн харын туршада депутатуудай ханаа ехэ зобооно. Буряад Республикын бюджетэй Россин бюджетдээ сэхэ дулдаадаг хэн тула бюджетэй асуудалаар ороной Гүрэнэй Дүүмэдэ болохоёо байхан парламентын шагналганууд

республикын олон депутатуудай хонирхол татаа. Тиймэһээ парламентын шагналгануудта хабаадаха Арадай Хуралай бюджетэй, налогой, финансын болон банкнуудай талаар комитетэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановта олон гуйлтануудые болон зүбшэлнүүдые хэлэһэн байгаа. Москваһаа бусажа ерэхэдээ, тус комитетэй Түрүүлэгшэ Арадай Хуралда саг үргэлжэ хүдэлдэг депутатуудта энэ парламентын шагналгануудай дүнгүүд тухай хөөржэ үгэһэн байна.

ханамжануудые М. М. Задорнов зүбшөөгөө. 1996 ондэ гаргашануудай бюджетэ хэмжээндэ залбарин коэффициент оруулха хэрэгтэй. Энэ асуудалаар республикын финансын министр Г. В. Шлыковагай хүдэлхэ РФ-гэй Финансын министерствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ, обогүүдые тэрэ нэрлээ.

4. Элшэ хүсэ, уһа болон дулаа хэрэглэһэнэй түлөө Байгал шадар оршодог бюджетнэ эмхинүүдэй 586,8 млн. түхэригэй хэмжээнэй дээшлүүлэгдэһэн тарифуудай гаргашые түлэлгэжтэйгөөр албан зургаануудһаа абтанган гэр байрануудые, социально-соёлой, ажалуудалай объектнуудые хангалгатай холбоотой гаргашануудые 1997 оной республиканска бюджетэ оруулха.

5. Хойто зүгэй районуудай тоодо ороһон аймагуудай 11,5 млрд. түхэригэй нэмэлтэ мүнгэнэй талаар асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ; ажалаар хангалгын талаар бюджетнэ мүнлэ харагдаа. Хүдөө ажалай үгтэхэ урьһаламжанууд зүбшэгдөө. 1997 ондэ нийтин хэрэглэмжэдэ байха автотомобилин харгынүүдые хүгжөөхэ, фермернүүдэй хэрэгые гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ хэрэгые мүнгэ зөөрөөр хангаха асуудал харагдаа. Ажахынүүд хоорондын харгынүүдые сахилгада 3500 млн. түхэриг хараалагдаа.

Россин Федерациин 1997 оной Федеральна бюджетэй проектнэ статьянуудай бэшгээр дээрэхэлэгдэһэн манай дурадхалнууд дамжуулагдаа. Мүнгэ зөөрин хэрэгэй бүтээ Г. В. Шлыковагай ба С. И. Найчуковагай шууд зоримтой нэтэрүү байлганаань. Республикын Правительствын үнэн зүбье хамгаалжа шадаха арга шадабаринаань дулдаада болоно. Тэрэшэлэн Федерациин Сөведэй гэншүүд Л. В. Поталов ба М. И. Семёнов гэгшэдһээ баһал ехэ юумэн дулдаана.

Манай республикын Правительство октябрин 25 болотор районуудай болон республиканска бүридэлгэнүүдтэй зохилдуулан, республиканска болон хамтадагдһан бюджетүүдэй түрүүшын хараатсүб бэлэн болгожо. Республикын Арадай Хуралда зүбшэн хэлсэхыень оруулха ёһотой. Ноябрьн 24-дэ эхилжэ Арадай Хуралай ээлжээтэ 12-дохи сессин удаа Арадай Хуралай комитетүүдэй ажаглалтануудые хараада абажа уридшалан тодорхойлодог тоологдоһон бюджет тухай хуули түрүүшын уналгаар абтагдаха гэжэ найданаб. Уданын Правительство болон Арадай Хуралай хоорондох зүбшэлтын комисси республиканска болон хамтадагдһан бюджетүүдэй талаар тодорхой хүдэлмэри ябуулха ёһотой. Энэ хүдэлмэринь амжалтатай түгэсэжэ, тийгээд шэнэ жэлэй январь һарада Буряад Республикын Арадай Хурал сессидэ 1997 оной республиканска бюджет тухай Хуули абгаха гэжэ найданаб.

В. БАДМАЕВ

Арадай Хуралай хэлэлжэ албанин хүтэлбэрлэгшэ

бүхэндэ "хамтын тогоонһоо" хубаарилан үгэхэ гурим хунгалтын һүүлдэ илангаяа эдэбхитэйгээр баримталагдана.

1997 ондэ ороной социально-экономическа хүгжэлтын хараа түсэб бэлдэгдэжэ, зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой. Энэ хараа түсэбэй ёһоор финансын-бюджетэй гурим, илангаяа налогой политикин, бюджет хоорондын харилсаануудай талаар байдал хубилгагдаха ёһотой. Тусхайлбал, хүдэлжэ байхан предприятинуудые, эд бараа үйлдбэрлэгшэдые мүнгэ зөөрин талаар дэмжэлгын хэмжээн бага аад, тусхай зорилготой болгогдох хараатай. Правительство хүтэлбэрилгын талаар хэлсэһэнэй, бухгалтерска тоо бүридхэлые уласхоорондын гуримда оруулха, акционернүүдые хамгаалха хэмжээ хараална. Салин болон пенситүлэхэ талаар социальна байдалда хубилалтанууд болохоор хүлээгдэнэ. Гүрэнэй хүтэлбэрин зургаанууд тэдэнине тэдхэлгы хямдаруулахаа эхилээд нарижуулагдаха юм. Түлбэринүүдэй журам дээшлүүлхэ талаар Гүрэнэй Дүүмын програмада хоёр зам тодорхойлогдонхой. Алиниинь дээрэб гэжэ депутатууд шийдэхэ юм. Энэ програмаар хүн зоной бодото олзо оршонуудай тогтонжолого хараалагданхай. Хүдөө ажыхын үйлдбэрин хүгжөөлгэдэ мүнгэ зөөри ехээр гаргашалагдаха болоһонинь тон шухалада би тоолоноб. Тусхайлбал, лизинговэ гуримаар хүдөө ажыхын хүдэлмэрилэгшэдтэ техник үгтэхөөр хараалагдана. Эдэ ба бусад хэмжээнүүд байгша онойхидо орходоо, хүдөө ажыхын үйлдбэриние 3 процентээр дээшлүүлхэ арга олгохо юм.

Россин финансын министрэй нэгдэхэ орлогшо В. А. Петров мүнгэнэй сэнгэй уналгын хэмжээ һарада нэгэ процнтдэ хүргэхэ тухай хэлээ. Тийхын тула хэдэн хэмжээ абаха, тэрэ тоодо налогой гуримые нарижуулхаар, гаргашын байгуулгы шэнээр хаража үзэхөөр түсэблэгдэнэ.

Тусхайлбал, налогуудай зарим хубине усадхаха, мүнгэ зөөри гаргашалгада бодомжотойгоор хандаха хэрэг эндэ хараалагдаа. Бусад хэмжээнүүдтэй хамта уласхоорондын кредитно-валютын бүридэлгэнүүдэй гэшүүн болохо хэрэг баһал аша үрэгтэй байха түсэбтэй.

Бюджетэй олзо оршые дээшлүүлхэ тухай хэлэхэдээ, В.А. Петров тэрэндэ дутуу ороһон мүнгэ зөөри хүсэдүүлэн түлүүлхэ, архийн зүйлнүүдые үйлдбэрилгын ба худалдалгын хойноһоо, бусад гүрэнүүдһээ,

түбхын түрүүндэ Украинаһаа асарагдаһан эд бараанай пошлино суглуулгын хойноһоо нарин хиналта бэелүүлхэ тухай онсолоо.

Ороной ерэхэ жэлэй бюджетэ 90 триллион түхэригэй дуталдаха, энэнь дотоодын валово продукциян 3,3 процент министрэй нэгдэхэ орлогшо мэдээсээ.

Федерациин Сөведэй Бюджетэй, финансын талаар комитетэй түрүүлэгшэ К. А. Титовой элидхэл хонирхол татаа. Олзо оршын талаар налог суглуулгаһаа ороһон мүнгэ зөөри нютаг нютагуудтань үлөөхэ тухай дурадхалын дэмжэхэ зон олон байба. Тусхайлбал, гэр байра барилгын хэрэгтэ нэмэгдэһэн сэнгһээ налог татахагүй, үнэтэ саархануудые худалдалгаһаа, худалдан абалгаһаа ороһон олзын түлөө налог ашахагүй гэжэ тэрэ дурадхана.

Тэрэшэлэн Федерациин субъектнүүдэй бюджетэй болон финансын асуудалнуудай алта туһада хамаатай хуули ёһотой актуудые жэл соо абангүй байха тухай дурадхалын анхрал татаа.

Депутат, Гүрэнэй Дүүмын бюджетэй талаар комитетэй гэшүүн О. Г. Дмитриева Россин арми мүнгэ зөөрөөр муугаар хангадана гэхэн ханамжые буруушаагаа. Тэрэнэй ханамжаар, гүрэнэй бюджетдээ һара бүхэндэ нэгэ сэрэгшые хангахын тула 300 мянган түхэриг номологдоно, тийхэдэн пенси 230 мянган түхэриг болоно. Мүнгэнэй эрьсын хойноһоо хиналта шангадхаха гэхэн дурадхал тэрэ оруулаа. Һүүлэй харануудта орон дотор 60 шахта хаагдаа гэжэ Ю. Н. Малышев ("Росуголь" концерн) мэдээсээ. Россин Федерациин 89 субъектнүүдэй 76-ниинь гүрэнһөө тэдхэмжэ абадаг. Гэхэ зуура, ороной байгааин баялигуудые худалдалгы үргэхэхэ тухай хаа хаанаһаа ородог дурадхалнууд эзэн буса ябадал гэжэ парламентын зүбшэн хэлсэлгэнүүдтэ хабаадагшадай олонхилиннь тоолоно.

Парламентын зүбшэн хэлсэлгэнүүдэй удаа ямар тобшололтонууд хэгдээб? Түбхын түрүүндэ удаа түгэлдэр, хонирхолтой хөөрэдөөн болоо гэжэ тэмдэглэлтэй. Ороһон дурадхалнуудые хаража үзөөд, федеральна бюджет дээрэ саашааа хүдэлхэ зүбшэлнүүдые Гүрэнэй Дүүмэдэ үгэһэн байнабди. Тусхайлбал, зүбшэлгын комисси байгуулха дурадхал оруулаабди. Мүн лэ бюджетэй проект хойшолуулангүй зүбшэн хэлсэжэ, баталан абаха дурадхал хэгдээ.

Манай республика тухай

тодорхойгоор хэлэхэдэ, иимэ байна. Республикын бүхы дурадхалнуудые, зууршалгануудые стенографическа тоосоондо оруулхаһаа гадна (дурадхалнуудай суглуулбари гээд бүридхэн гаргагдаха юм). М. М. Задорновтой уулзаабди гэжэ дээрэ хэлэгдээ хэн. Федеральна бюджетэй проект соо бэшгэдэхээр хараалагдһан өөрын олзо оршонуудай 40 процентын республикадманай һаян сагта, лаб ерэхэ жэлдэ туйлагдахагүй, тиймэһээ хуулин проект нютаг дээрэ горитой шүүмжэлдээ ороо бээ.

Тэрэшэлэн удаадахи асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ:

1. Трансфертын гуримаар республикада үгтэһэн туһаламжын мүнгэн зөөриһөө 332,2 миллиард түхэригэй урьһаламжа түлэхгүй, харин жэлэй дүүрэтэр 500 млрд. бага бэшэ түхэригэй мүнгэ зөөри абаха хэрэгтэ туһалха. 865,6 миллион түхэригэй түрүүшын хахад жэлдэ 25 процентын абгаа. Урьһаламжын талаар иимэрхүү үри шэритэй ороной субъектнүүд олон, тиймэһээ энэ үриинь бусааха асуудал Россин Правительство хаража үзэхэ, зохио проектнүүдые Гүрэнэй Дүүмэдэ оруулха байна гэжэ М.М. Задорнов хэлээ.

2. Федеральна бюджет тухай 1997 оной проект соо республикын социально-экономическа хүгжэлтын Программые мүнгэ зөөрөөр хангаха асуудал хэлэгдээгүй байһан тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй Дүүмэдэ эльгээһэн бэшэ тушаа хэлэхэдэ, иимэ байна. Бюджетэй талаар комитетдэ депутат О. Г. Дмитриевад энэ бэшэг оронхой. Энэ асуудалаар дэмжэлгэ оруулха тухайгаа М. М. Задорнов найдуулаа. Республикын Правительство Россин Федерациин Экономикын министрствтэй, Правительствын, Гүрэнэй Дүүмын болон Федерациин Сөведэй хоорондын зүбшэлгын комисситай үндэһэ баримтатгайгаар, тодорхойгоор хүдэлхэ ёһотой.

3. Байгша онойхидо орходоо, Федеральна бюджетэй, проект соо 1997 ондэ манай республикада трансфертын гуримаар туһаламжа үзүүлхэ мүнгэ зөөрин хэмжээн багаар тодорхойлогдонхой. Правительствын уридшалан тоолон тодорхойлолгын түсэбтэ 1991 оной дүнгүүдтэ үндэһэлэн тоо, баримтанууд абтанхай. Энэһнээ боложо, бидэ Шэтын, Эрхүүгэй областнуудта орходоо, гаргаша багатай, хяма үнэ сэнгүүдтэй субъектнүүдэй гөдө оронхойбди.

Иимэ байдал республикын хүн зоной хуудал-байдал улам доройтуулаха гэхэн манай

- Буряадһаа тус хуралдаанда намтай хамта хоёр хүн хабаадаа: Гүрэнэй Дүүмын депутат С. И. Найчукова, республикын финансын министр Г. В. Шлыкова. Тэрэнэй урда тээ би бюджетэй талаар Федеральна Суглаанай доодо палатын комитетэй Түрүүлэгшэ М. М. Задорновтой уулзажа, парламентын зүбшэн хэлсэлгэнүүдэй үглөөдэрын манай мэдээсэл шагнаха, байгша энэй ба ерэхэ жэлэй финансын асуудалаар Арадай Хуралай ба Правительствын бэлдэһэн документнүүдые хаража үзэхэ зүбшөөлын абаһан байгаа.

Ехэ ажалтай хэн тула Задорнов 10 минутын уулзалга зүбшөөгөө, зүгөөр бидэ тэрэнтэй 20 минутын туршада хоёрэдэһэн байнабди. 1997 ондэ манда үзүүлэгдэхэ мүнгэн туһаламжын хэмжээ шэнээр хаража үзэхэ, республикын Социально-экономическа хүгжэлтын программые мүнгэ зөөрөөр хангаха болон бусад шухала асуудалнуудад тэрэнэй талаһаа дэмжэлгэ абаабди.

Ороной нютаг нютагуудта финансын талаар тон орёо хүшэр байдалтай хэн тула, парламентын зүбшэн хэлсэлгэнүүдтэ Россин Федерациин бүхы субектнүүдэй шахуу түлөөлэгшэд хабаадаа. РФ-гэй финансын министрэй нэгдэхэ орлогшо В. А. Петровой, РФ-гэй экономикын талаар министрэй нэгдэхэ орлогшо И. С. Матеровой хэнэн элидхэлнүүд соо нэрлэгдэһэн түрүүшын тоо, баримтанууд дээрэ ехэ бодолгото болообди, нютаг дээрэ тэдэ болдоһон хүшэр байдалһаа гаргах арга замуудые бэлдэрхэхэ ондоо юумэ үлэнггүй гэжэ ойлогобди. Орон дотор түлбэринүүдэй талаар үри шэри 430 триллион түхэригтэ хүроо, энэндэ ээрэһэн һара бүхэндэ ганса салингай түлбэринүүд 2-3 триллион түхэригөөр нэмэнэ. Гэхэ зуура, түрүүшын хахад жэлдэ зарим халбаринууд налог түлэлгэһөө үндэһэ баримтагүйгөөр сүлөөлэгдэжэ, тэдэндэ хүнгэлэлтэнүүд олгогдожо, финансова политикын ябуулгада хэдэн алдуу гаргагдаа гэжэ тэмдэглэгдээ.

Бюджетдэ түлэгдэхэ зарим түлбэринүүдтэ хүнгэлэлтэнүүдые олгоод гэхэ гү, али тэдэниен саг соонь бусаалга хойшолуулаад байхада, үгы гэбэл, хэмгүй ехэ налогоор дараад байхада, ороной экономика гол түлэб нюуса байдалда оронхой: мүнөө үедэ бодото хэрэгэй хахадын гүрэнэй талаһаа хиналта доро байна. Далда экономикын нэгэ талан болохо налогой түлбэринүүд гүрэнэй талаһаа хиналтада абтангагүй. Тэрэшэлэн мүнгэнэй эрьсые абажа харахада, түлбэринүүдэй ехэнхилиннь суррогат ба андалдаанай хэрэгтэ гаргашалагдана, энэ талаар баһал гүрэнэй хиналта бэелүүлэгдэнгүй.

Ушоо нэгэ дутагалын гэхэдэ, Москвада банкнуудай 40 процентын, ороной мүнгэ зөөрин 70-75 процентын оршоно. Иимэ хубаарилай байхада, Сибирьһээ гү, али Алас-Дурна зүгһөө "Садово Сахаригай" финансын эмхинүүдэй эзэдтэ нүлоо үзүүлээд турша!

Эгээл шухалань гэхэдэ, түбэй болон регионуудай бюджетэй талаар хоорондын харилсаанууд урид байһан хүтэлбэрин-хубаарилгын гуримаараа үлэнхэй. Регионуудай үйлдбэрилхэн бүхы юумэнүүдые өөртөө абаад, хүн

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

Буряад Республикын Гусиноозерск хотын судьягай тушаал тухай

Буряад Республикын Конституциин 86-дахи статьятай зохиадуулан, Буряад Республикын Верховно сүүдэй зуршалгын үндэһөөр Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

Буряад Республикын Гусиноозерск хотын судьягай тушаалда Иксеева Мария Викторовнае томилхо тухай Россин Федерациин Президентгдэ зүбшөөлөө үгэхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЕНОВ.

Улаан-Үдэ хото, 1996 оной сентябрин 24.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

"АРХИИН ЗҮЙЛНҮҮДЭЙ ХҮН ЗОНОЙ АМИ НААНДА БА БЭЕЫН ЭЛҮҮРТЭ АЮУЛГҮЙ, МҮН ШАНАРТАЙ БАЙХЫН ТҮЛӨӨ ХИНАЛТА ШАНГАДХАХА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

1. "Архиин зүйлнүүдэй хүн зоной ами наанда ба бэеын элүүртэ аюулгүй ба шанартай байхын түлөө гүрэнэй талаһаа хиналта шангадхана тухай" Буряад Республикын Хуули баталха.

2. Буряад Республикын тус Хуулида гар табихыень ба олондо мэдээсэхыень Буряад Республикын Президентгдэ эмгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЕНОВ.

Улаан-Үдэ хото, 1996 оной сентябрин 24.

АГРОПРОМЫШЛЕННА ҮЙЛЭДБЭРИ ТОГТОНИЖОРУУЛХА

Буряад Республикын Правительство агропромышленна үйлэдбэри тогтонижоруулаха ба хүгжөөхэ зорилготойгоор 1996-2000 онуудта Буряад Республикада агропромышленна үйлэдбэри тогтонижоруулгын ба хүгжөөлгын республиканска программа тухай" гэдэн Тогтоол абаба.

"Агропромышленна комплексдо экономическа байдал тогтонижоруулаха, реформоцуудыне хүгжөөхэ тадаар хэмжээнүүд тухай" Россин Федерациин Президентын Зариг, "Агропромышленна комплексдо экономическа байдал тогтонижоруулаха талаар хэмжээнүүд тухай" Россин Федерациин Правительствоин Тогтоол гүйсэдхэн бэлүүлхын түлөө 1996-2000 онуудта Буряад Республикада агропромышленна үйлэдбэри тогтонижоруулаха ба хүгжөөхэ республиканска программа тодорхойлогдобо

гээшэ. Тус программа Федеральна программын гол дүримүүдыне хараада абана гэжэ тэмдэглэлтэй.

Республика ондоо тээһээ туһаламжагүйгөөр ургуулан хартаабха, овоц, үйлэдбэрилхэн продукцияр оорыгөө хангаха аргатай. Хойто зүгэй районуудта оро болон адуун хүрэг үсхэбарилгэ хэди ехэ ашаг үрэтэй! Иимэ продукциялхэйн дэлгүүр дээрэ эрилгэтэй байха юм. Нарин ноһотой хони үсхэбарилгэ, зүгы барилга, ан үсхэбарилгэ, эм домдо ородог ургамалнуудыне болбосоруулга гэхэ мэтэ онсо анхарагдаха, хүгжөөгдэхэ ёһотой.

2000-дахи он хүрэтэр тус программа шата шатаар бэлүүлэгдэхэ юм.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствоин хэблэлэй албан.

ЗАНШАЛТА АЖАЛАА АЛДААГҮЙ

Яруунын аймагта хонин ажалай хэды доройтобошые, "Дружба", "Победа", "Улаан-Туяа" колхозууд үнгэрхэн жэлдэ хайн арууны туйлаа гэжэ тэмдэглэхээр. "Дружба" колхозойхид жэлһээ жэлдэ хонин ажалайгаа үйлэдбэри дээшлүүлнэ.

Бутга-Ханда Санжжамсуевна Ринчинова 100 эхэ хонинһоо 104 хурьга абаа. Нэгэ хонин бүхэнһөө 3,2 килограмм ноһо хайшалаа. Мүн ажаа ажахын хониншон Долгорма Жамсуевна Чимитова 100 эхэ хонинһоо 100 хурьга абажа, нэгэ хонинһоо 3,3 килограмм ноһо хайшалжа абаа.

Ульдэргын колхозой Б. Р. Тулуев 100 эхэ хонинһоо 91,3 процент хонин бүриһөө 3 килограмм ноһо хайшалаа. "Победа" колхозой хониншон соһоо Б. Н. Цыдыпов түрүүлнэ. Тэдэнэр түл абалгын үедэ ажаа ажахын хониншон хүдэлжэ, хайн түл абаа юм. Ноһо хайшалхадашые хонин дунгуудыне харуулаа. Түлгэ хони харадаг хониншодой дунда Ц. Ганжурова, И. Андреев, Э. Ц. Цыбикжапова, Ж. Цыренжапова гэдэгдэ харалагдаһан түсэбөө бэлүүлжэ шадаа. Гэхэтэй хамта бусад ажаа ажахын хонинһоо мяха, ноһо үйлэдбэридэ анхараала хандуулнагүй. Район дотор 12735 хурьган абтаһан аад, тэдэнэй 11623-иинь лэ хүл дээрэ гаргагдажа, хонин хүрэг болгодохо юм.

Э. БУДАЕВ.

Дэлгүүр: шэнэ шэнжэнүүд

АЛИ БОЛОХООР ТУНАЛНА

Ажалайнгаа хэрэгээр Хэжэнгын районоор ябаха үедөө манай тусхайта корреспондент Тимофей Нимбуев аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник Б. Б. Доржиевые ажал, хэрэг тухайгаа тобшо тэдэ хөөрөжэ үгэхыень гуйһан байна.

Мүнөө үедэ силос, сенаж даралга, үбнэ хуряалга район доторнай дүүрээд байна гэшэ. 215 мянган центнер үбнэ бэлэдхэхэ түсэбтэй нэмди. Эртн хабарай хагсуу хүйтэнһөө, илангала июнь соогуур бороогүй ороогүй дээрһээ ногоон гандажа, түсэбтэ даабарияа дүүргэжэ шадаагүйбди. Мүнөө 190 мянган центнер үбнэн район доторнай бэлэдхэгдэнхэй гэжэ дансалагданхай.

Тарилгашаднай тарья хуряалгадаа шиндэжэ ороод байна. 140 мянган центнер тарья хуряаха түсэбтэйбди. Энэ зорилгоёо бэлүүлгэмнай ургасын гарсаһаа, хуряалгын ябсаһаа ехээр дулдыдаха байна. Хожомдожо ороһон борооһоо боложо, тарьян соогуурнай үдхэн хонзэ ургашоод, нилзагар эдээнэйнь орооһымнай гутааһаа айжа, болоторнь хүлээжэ, тарья хуряалгынгаа болзор хойшодуулаабди. Ушар иимэһээ ута намар болохой гэжэ сэдхэжэ байна гэшэбди.

Тоһо, түлшын талаар ямар байнабди? Манай аймагай захиргаан банктэй хэлсээ хэжэ, 2,350 миллиард түхэригэй товарна кредит хабарай тарилга, хуряалгада хэрэглэхээ абаха болоһон юм. Мүнөө 1,3 миллиард түхэригэй тоһо, бензин, сольарка абтанхай. Энэ талаар манда наатаха юумэ байхагүй. Абаһан кредитээ орооһоор бусааха гол зорилго урдманай байна гэшэ.

Саашадаа ажамидарха талаар аймаг дотор ямар хэмжээ ябуулганууд, хубилалтанууд хэгдэжэ байна гэшэбди?

Анханда район доторнай 11 совхоз байһан гэшэ. Мүнөө үеын байдалаар, 1 хүдөө ажахын кооператив, 11 нүхэсэл болон акционернэ бүлгэм, 338 таряашадай ажахынууд боложо таһаранхай. Эдэ жэлнүүдтэ хүл дээрээ гаража, хайн байһан ажахынууд яһала олон болоһон ааб даа.

Гэхэтэй хамта таряашанай ажахы байжа шадахаая болёод үмсын ажахы болохо дуратайшуул хүүзэй үедэ олошоржо байна.

Таряашанай ажахы эмхидхэжэ, амьараа гараха дуратайшуул мүнөө бии гүй?

Үгы. Анханда таряашанай ажахы боложо гараһан хүнүүдэй олонхины газараа абажа эдлэхын түлөө оролдоһон гэшэ. Совхозой техникын хубаарида тэдэнэр булга хүртэһэн бэшэ ааб даа. Ушар иимэһээ нэгэндэ трактор, хоёрдохидо анзаһан гү, али сеялэкэ, нүгөөдэдэн юуныше хүртөөгүй үлэхэ жэшээтэй байһан юм. Өһөдөө худалдажа абаха гэхэдэн, саарһан мүнүнэй үнэн бууража, мүнөө болохоодо, диилдэшгүй болонхой ааб даа.

Тэрэ сагтаа оншо онолыень оложо, мүнөө гансал өһөдэнгөө хүсөөр газараа хахалха, тэдүүрихэ болоһон ажахынууд үшөөл үсөөн.

Иимэ эрхэ байдалда аймагай хүдөө ажахын управлени юу хэжэ, ямар юумэ бүтээжэ байна гэшэбди?

Совхозууд байха үедэ гүрэнэй түсэб дүүргүүлхын, хинахын, туһалхын түлөө оролдогшо наабзабди даа. Мүнөөмнай гүрэнэй түсэбше гэжэ байхагүй, ажахы бүхэниие толгойлогшод ажалаа яжа эмхидхэхээ өһөдөө мэдэхэ, ёһотойл эзэд болонхой гэшэ. Ушар тиимэһээ манай хүдөө ажахын управлени зүбшэлэлгын талаар ехэ үүргэтэй гэжэ хэлэмээр.

Энэ талаар таряашанай ажахын хүтэлбэрилэгшэд булта хүдөө ажахын мэргэжэлтэд бэшэ хадан тэдэндэмнай зоотехникэй, ветеринарай, агрономой,

бухгалтерай, юристын туһаламжа ажал дээрэнэ саг үргэлжэ хэрэгтэй боложол байдаг гэшэ.

Жэшээлхэдэ, 4-5 дүтэ байдаг ажахынуудта хамтын 1 бухгалтерые оложо үгэхэ гэхэшэлэн туһалхые оролдодогбди.

Мүнөө ами амьараа ажамидархань бэрхэтэй гэжэ булта мэдэнбди. Хүршэ байдаг таряашанай ажахынуудые тарилга, сабшалга, хуряалгын үенүүдтэ хамтадхажа хүдэлхэ арга боломжо олгонобди. Тиихэдэ тэдэнэй хүсэниинь ехэ, гарзань бага боложо үгэнэ.

Энэ багахан ажал бэшэ. Таряашанай ажахы бүхэндэ паспортизаци хэжэ гараабди. Тиихэдэ энэ ажахы өөрннгөө үүргэ дүүргэжэ шадаа гү, саашадаа ямар шэглэл абаа хаань дээрэб гэхэшэлэн эгээл таарамжатай шэглэл шэлүүлнбди гэжэ хэлэмээр.

Эгээл түрүүн ажахынхидай арга боломжо хаража үзөөбди, тэдэнэй өөһөдынь дураар болохые оролдонобди. Зүгөөр урһаламжа абажа, гүрэндэ, банкта уритэй болошоһон ажахынуудые өөһөдын бууса шадарай ажахы (подворье) болгон гаргаха эрхэ манда үгы. Гэбшые тэрэ үрингөө зэргэ зөөри ажахыень халан абажа байһан хүндэ үгэбэлнь, тэрэ үринь дамжуулагдажа, түрүүшын эзэн сүлөөлэгдэжэ, тэрэ өөрннгөө зоринһон шэглэл саашадаа бэлүүлхэ аргатай болохо байна.

Байһан сагай эрхэтэй зохиодон зонойнгоо ядаралгүй ажабуухын тула хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилэгшэд болон эд хэрэглэгшэдые хоорондонь нягта холбоотой болгохые оролдонобди.

Хэнэйшые мэдэхээр, трансферт, кредит абахадаа, 1-дэхи статьягаар салин түлэхэ, хоёрдохөөрнь бюджетэй түлбэри, гурбадахарнь юумэ худалдажа абаха, юһэдэхи статьягаар эдэ хоолой зүйл абаха гэхэшэлэн мүнгэ гаргашадаг байһан наа, түбһөө эльгээгдэхэ мүнгэнэй хахадын лэ абтанхай, мүнөө хэдэн нараар салин, пенси түлэгдэхээ болёод байна гэшэ.

Ушар иимэһээ нотагай кооператив болон эблэлнүүдэй ноёдые, таряашанай ажахынуудай эздэдые, медик болон багшанарые урижа, нэгэ столдо нуулгажа, саашадаа яжа ажамидарха тухайгаа хөөрөлдэнэ гэшэбди. Иимэ хүдэлмэрийн хэгдэнэй ашаар, жэшээлбэл, хүдөө ажахын Леоновкын кооператив хууринайнгаа хургуулийн 20 гектар газар эдүүрилжэ, өөһөдынгөө үрһөөр тарья тарижа, хуряажа үгөө.

Харюудань хартаабха үбнээ хуряалгандань хургуулийн, хурагшадаараа туһалуула.

Энэ бэрхшээлтэй сагта хүдөөгэй хургуулинуудай үхибүүдые үдэрэй нэгэ халуун эдэгээр хооллуудаг болонхойбди. Эндэшые фермернүүд, кооператив болон эблэлнүүд ехэ туһаламжа хэдэг гэжэ тэмдэглэмээр.

Түрэлхидөөшые татабари хэгдэдэг гэшэ. Теэд тэдэнэрнай мүнгөөр түлэжэ шадахагүй болобол, өөһөдынгөө шадалаар һү, мяха, тоһоной али нэгыень үгэжэ туһалха аргатай.

Хабартаа тариха нэгэ хүнэг үрһэнэй хартаабха хурагша бүхэн гүртэе абаашажа хадагалаа. Хадагалха байхалаа гадна үжэжэ хорошохо зэргэтэйшые хаань, тиигэжэ, хоролтогүйгөөр хабартаа үрһэтэй байха аргая олобо гэшэ.

Зонхилоо, захираа үгышые наа, аймагайнгаа зоной ажамидарха арга хургыень ололсохо, туһалхал гэжэ оролдонобди.

ДУТАМАГГҮЙ ҮБЭЛЖЭХЭНЬ ЛАБТАЙ

Агын үргэн талын Гүнэйн совхозой ажалша, малша нотагаархидай оролдогшор энэ жэл малай тэжээл бэлэдхэлгэ эршэмтэйгээр ябуулагдажа, түсэбөөр хараалагдаһаниие гүйсэд бэлүүлжэ шадаба.

Совхозой бүхы сабшаланһаа малда хүсэд хүрэхэ үбнэн абтадаггүй. Ушар тиимэһээ гүнэйнхид жэл бүри Монгол орондо гү, али Забайкалийн аймагта үбнэ сабшажа, асардаг лэн.

Энэ жэл үбнэшэд аяар тэрэ холо дайда гарабагүй. Хүршэ Согто-Хангил нотагай нуга, сабшалангаар ажалай вегетер Түмэр Амлаевич Цырендэшиевай ба Владимир Будаевай ударидалга доро онһожоруулагдамал хоёр томо бригада үбнэ сабшаа. Мүн хониншодой ба үхэршэдэй 17 звено нотагайнгаа нуга сабшаланда

хүдэлхэн байна.

Бүхы абтаһан 2 мянгаад тонно үбнэн мүнөө хорёо хотодо, складта оруулагдажа хадагалаатай.

Үбнэ бэлэдхэхэһээ гадна шэмэтэ тэжээлдэ ехэ анхал хандуулагдажа, 10 мянган тонно шанартай силос ба сенаж дарагдажа абтаа. Энэ хүнгэн бэшэ ажал агроном Бальжанима Хасарановай хүтэлбэри доро ябуулагдаа. Ямаршые ажалда ажалайнгаа түлөө бүхы хүсэ шадалаараа оролдодог, урагшаа ханаатай хүдэлмэришэд байдаг.

Тиимэһээ наһан соогоо механизатораар хүдэлхэн дүй дүршэлтэй комбайнер Дамдинжап Нанжуев, залуушые наа, дүршэлэн комбайнер Шагдар Дугаржапов, жолоошод соһоо шалгаран гараһан залуу шиираг хүбүүд Зоригто Дондоков, Зоригто Батоцыренов гэгшэдые

тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй. Эдэнэр тус тустаа 200 мянган түхэригөөр урмашуулагдаһан байна. Иигэжэ совхозойхидой түрүү зоноо дэмжэжэ байһаниинь хайн лэ гэшэ гэжэ ханагдана.

Гүнэйн совхоз хадаа Забайкалийн түмэр замай управлениин хамнабарийн ажахы юм. Тиимэһээ шадалтайхан тус эмхи тэжээл бэлэдхэлгын үедэ тоһо, түлшээр, нөөсэ хэрэгсэлнүүдээр, техникээр совхоздо горитойхон туһа хүргэнэн байна.

Тобшолон хэлэхэдэ, гүнэйнхидэй харууһалан үсхэбарилжэ байһан мянга гаран эбэрт бодо мал, 13 мянган хонин хүрэг тэжээлээр дутамаггүй үбэлжэхэнь лабтай.

Б. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.

хүүхэдэй уншаха дэбтэр ба Буряад-Монголой эрдэмэй хүрээлэнтэй "Заршам хиигээд, эрүүлэе сахиха" мэтын бишыхан хэдэн дэбтэрнүүдые дарамлан гаргагдабай.

Хүрээлэнгэй гэшүүдэй тогтоомжоор наһа гүйсэһэн болоод, ном бэлтгэггүй хүмүүнэй үзэхэ үзэг ба түүнэй удаа уншаха зүблэлтэ ёһоной дэбтэрнүүдые буряад-монгол хэлэн дээрэ зохёохые гэшүүн нүхэр Ч. Базарон дор, хаядаа Ленин багшын номлоһон болоод, алинда хэр гэжэ хургахын заабари дэбтэрые Д. Барадин (Б. Барадин байгаа ёһотой - орш.) оршуулһаниие хэблэн дарамлахые эхилбэй.

түрмэдэ хиимой. Бүри галзуурхадаа, ногтууруулагша архи уугаад, ухаан үгыгөөр ержэ, үбшэнтэниие үзөөд, эм үгэжэ байһан сагуудшые бии. Ганса манай Түнхэнэй хизаар орон дор энэ мэтэ галзуу занай ноёодо хэлмэ зүүһэнэй үльгэртэн байдаг юм гү хэмээн һанаһаар байтар манай бүгэдэ Буряадай хаа бүхэндэ бии мэтэ соностомой.

Эдэ галзуунар Болбааса олзо зөөрийн тула хүдөөнэй харанхы гэһэн арадые хуурдахадаа, маша мэргэн болоод, анагаахы ухаанайнгаа үнэн ушар түлэбые үлэ мэдэхэ хиигээд, улас түрын хэрэг дор хуушанай хархис харын үзэл намые һайшааха ламанарайл дотор баймой. Октябрь хэмээхэ үгэйхүүе абарагша, харанхые гиигүүлгшэ хубисхалнай харанхы арадай

хүзүүн дээрэһээ буулгажа ажалда оруулбал, һайн бэлэй хэмээгшэ

МОДОГАЙ.

{1924 оной, N24, июнь(?)}

АГЫН АЙМАГНАА СОНОСБОРИ

Адаами хошуунай Зүдхэлиин сомоной бүгэдэ, Огсогой хэмээхэ нотагай нэгэ хэдэн залуунар хоёр анги хүмүүжжэ, нэгэ талань Бурхан бии бүгэдэ, буугай һомонһоо бусадай бэые аршалжа шадаха хэмээхэ, нүгөөнь Бурхан гэжэ нэрэһээ бүхы юуншые үгы байтар ямар юумэн буугай һомонһоо аршалха хэмээн, хэдэн удаа хүсэ тэнсэрэн буялалдабай. Эсэсэй үедэ нэгэ үдэр бүгэдэ суглажа, нэгэ үгэйхүү эхэнэртэ хабаатай бэлшэжэ ябаһан хонидһоо өөһэдын зоригор нэгэ ямаае асараад, нэгэнэйнгээ зүүжэ ябаһан Бурхание абажа, ямаанай хүзүүндэ зүүжэ, бага сага зөөри табилсан, боосонин хэлсэжэ, нэгэ мухар зүрхэтэ Түдэб хэмээгшэнь аминдаа зогсожо байһан тэрэ ямаае буудаж алабай. Энээгээр болбол, ямаанай хүзүүндэ ууһан Бурханай туһалжа, амине аршалһан үзэгдэл үгы болоод, харин хайрата мунхаг хэлэгүй амитаниие дэмы үхүүлэе бэлэй. Харин шунахайржа боосолдоһон зөөриэс эсэ абалсан, арсалдажа, эсэстэ ямаанай эзэнэй зүгһөө хуулида мэдүүлгэ орожо, энээн тухай хабаатай хуулинь ямаршые хэмжээ абалһан байһаниинь эсэ мэдэгдэнэ

Соносогшо ШОЙЖАМСА

{Түрүүшын нюурай үгы дээрэһээ миш 1924 оной дугаар гээд, һара үгэрын мэдэгдэнэгүй}

Н. БАДМАРИНЧИНОВ хэблээдэ бэлдэбэ

"БУРЯАД ҮНЭНЭЙ" 75 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ТҮҮХЫМНАЙ ХУУДАНАНУУД

МҮНӨӨНЭЙ НОНИН

Нүхэр Калинин тухай. Эблэлтэ Зүблэлтэ уласай Түб дүүргэлтын комитедэй түрүүлэгшэ Михаил Иванович Калинин манай Сибириин Новониколаевск хэмээхэ хотондо Сибревком дор ерээд, гэдэргэ Москва бусаба.

Нэгэ зүйл. Албанай хэрэгээр Москва дор ошоһон Совнаркомой түрүүлэгшэ Михей Николаевич Ербанов гэдэргэ бусажа ерээд, тушаалдаа оробо.

БУРЯАД-МОНГОЛОЙ ЭРДЭМЭЙ ХҮРЭЭЛЭН ТУХАЙ

Һаядаа Д-Р. Намжилоной зохёһон "Улаан туяа" хэмээхэ

ТҮБЭД ЁНОНОЙ ЭМШЭНЭР ТУХАЙ

Түнхэн аймагай хоёр дасангай хабаатай зондор эмшэнэрэй тоо хорй үлүү баймой. Эдэнэй дуида анагаахы (эмшэлхы - орш.) ухаанда үнэхээр шудалһан, бусадай туһые эрхилхэ, үнэн арга заһалые эрихэ эмшэниинь маша шуһаг. Хэн дуратан нэгэ хоёр һара Монгол газарта ошожо, эмшэнэрэй дэргэдэ байжа юу, али зольборжо ябаһаар хэдэн жэжэ эмтэй нотаг бусажа ерээд, ямаршые хүшэр, үлэ танигдаха үбшэнүүдые эмшэлжэ баймой. Ганса үбһэн хулһанайнгаа найралтые хайрлаад ябаха буса, дашарам дор эддэб хүшэр арга тонодо

толгой дээрэ арга мэхээр һуугшадые арилгаһаар үни боложо байна бшуу. Ямар ушарһаа ганса түбэд эмшэнэрэй хуурмагшаниинь урданайнгаа хэбээр харанхы арадайнгаа хара толгой дээрэ хам дабшалаад, хэды жаргажа байна гэшэб?

Эдэнэй дотор үнэхээр арад амитанай алибаа үбшэн зоболонгые арилгамаар эрдэмтэн эмшэнэршые байна. Эмшэлжэ, амитаниие үнэхээр туһалалсаһаршые байна.

Энэ түбэд эмшэнэрэй доторхи хуурмагшаниие үгы болгохын арга байна бэшэ гү. Байдаг юм бол али шадахы түргэнөөр энэ байдалые орхижо, түбэд эмшэнэрэй эмшэлжэ шадахые байлгаад, үгыень арадайнгаа

Манай хөөрэлдөөн

АЖАЛАЙ ЖОЛОО ХАМ БАРЯАД...

Һүүлэй үедэ Баян-Голой ЛЗП тушаа һайн һайхан үгэнүүд хэлэгдэдэг болонхой. Аймагай, республикын хүтэлбэрилэгшэд тус предприятиинхидай ажалай жолоо хам баряад хүдэлдэтые тэмдэглэнэ. Мүнөөнэй хүшэр хүндэ сагта Баян-Голой ЛЗП бушуу түргэнөөр хүтжэжэ байһан предприти, һайн бааза түхээрэнхэй. Ондоо иимэ предприти аймаг соомнай олдохогүйдөө болохо.

Байра байдалтайнь дүтөөр танилсаха хүсэлтэй ЛЗП-гэй ахмад инженер Андрей Бадмаевич Жамбаловта хэдэн асуудал табиһан байнабди. Предпритиин хүгжэлтэдэ оруулһан хубитань аргагүй ехэ. Бэрхэ хубүүд манай аймагта үсөөн бэшэ. Тэрэнэй нэгэн Андрей Бадмаевич болохоороол болоно. Тэрэнтэй хэбэн хөөрэлдөөмнай доро үгтэбэ.

- Андрей Бадмаевич, Та 1991 онһоо эхилжэ, ЛЗП-дэ ахмад инженерээр хүдэлжэ байһат. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршда танай предпритида барилга ехээр хэгдээ. Шэнэ газарта бааза түхээржэ эхилһэн байһат. Ямар объектнүүдые ашаглалгада оруулһан тухайгаа хөөржэ үгыт даа.

ондо оройдоол 32 хүн байһан юм. Саг зуурын гэжэ тоологдодог гурбан бригадатайбди. Манай үйлэдбэри хүгжэхөөрөө хүгжэхэл байха. Тиимэһээ хүдэлмэри үсөөрнэгүй, бүри олошорхонь дамжаггүй.

- Шэнэ газарта хэзээ нүүжэ ерэхэн болонот? - 1992 ондо энээ руу нүүлгэн болоһон гэшэ. 1993 ондо үйлэдбэриин бааза шэнээр түхээржэ эхилһэн байнабди. Эгээ түрүүн томо 18 автомашина багтаха дулаан гараж барижа эхилһэн гэшэбди. һаруул, уужай, дулаан гаражда машинануудаа табинабди. Үбэлэй хүйтэнэй үедэ манай жолоошод, механизаторнууд

техникээ һаадгүйгөөр хүдэлгэжэ, ажалдаа гарадаг байна. 1995 оной октябрь һара соо шэнэ котельнэ ашаглалгада тушаагдаһан. КВ-300 түхэлэй хуушан гурбан котёл оложо, котельнэ соогоо тодхоо бэлэйбди. Өөһэдөө котельнэтэй болоһоор, даараха гэшые мэдэхэээ болинхойбди.

Бидэнд тусхай токарна цех бии. Байшангынь баригдажа, бэлэн болгогдонхой. Ямар түхээрэлгэнүүд бииб гэхэдэ, шэнэ токарна станок тодхогдонхой. Гадна үрэмдэлгын шэнэ станок оложо, предпритидаа асарһан байнабди. Юумэ хурсадаха, мөөгүй болгохо станогүүд бии. Токарна цехтэй байха гэшэ алишые талаараа туһатай. Эндэ хоёр станок таһалгаряагүйгөөр хүдэлгэгдэжэ байха зэргэгтэй.

- Андрей Бадмаевич, машина, техникээр хэр зэргэ хангаданхай гэшэбта? - Модо шэрэхэ "Урал-4320" түхэлэй гурбан машина манда бии. Модо ойһоо шэрэжэ, гол дээрэ оруулха 3 трактортайбди. "Т-150" гэхэн мөөртэ трактор бии юм. Мүн тиихэдэ сахаригта 4 трактортайбди. Саашань хэлэхэ болоо һаа,

манай предпритида гурбан КАМАЗ, нэгэ ГАЗ-66, ЗИЛ бензовоз машина бии. Хүнгэн машинанууд гэбэл, УАЗ, "Волга" бии гэшээл.

- Гадна хамһабариин ажахытай юм байһат. Тэрээн тушаа хөөржэ үгыт.

- 1994 оной һүүл багаар өөһэдын хамһабариин ажахытай болоһон байнабди. Мүнөө дээрээ 38 толгой эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо 8 һаамхай үнээн тоологдоно. Манай Баян-Голдо байдаг нэгэ гэр бүлэ хойноһоонь харууһалдаг. Мүн тиихэдэ 2 морин бии юм.

Баян-Гол һууринда столовын байшан соо пекарни нээһэн байнабди. 9 хүн тэндэ туха сүлөөгүйгөөр ажаллана. Предпритиин хүдэлмэрийшэдһөө гадна һууриной хүн зониие амтатай зөөлэн хилээмээр хангана. Пекарни соонь багахан буфет бии.

- Андрей Бадмаевич, һүүлшын асуудал. Предпритиин хүгжэжэ байһы танай хоорөөһоо ойлгожо абабабди. Буряад Республикын Президент манай аймагаар ябаад, олоной урга үгэ хэлэхэдгээ, таниие дэмы магтаагүй байха. Мүнөө хэһэн,

хэжэ байһан ажал хүдэлмэриетнай хоёр нюдоорөө хаража, урла баяртай байнаб. Мүнөө үйлэдбэрилдэг продукция тухайгаа тобишо тэдгызээр хоорэжэ үгыт даа.

- Болохол даа. Манай гол продукция гэхэдэ, хюрөөдэмэл материаланууд болоно. Майн 9-нэй һүүлээр саг зуураар пилорамануудаа зогсоһон байнабди. Мүнөө тэдэмнай шэнээр тодхоотой, хүдэлжэ захалаа.

Хоёрдохөөр, зоной захилаар 6х4 м, 5х4 м хэмжээнэй зуһаланай гэрнүүдые баринабди. Хэдэн миллион сентэй юм. Жэшээлхэдэ, гурбан гэр худалдаанда гаргажа, Улаан-Үдэ руу ябуулһан байнабди. 1996 ондо, жэшээнь, 3000 кубометр барилгын модо хүдөөһөө буулгажа, складуудтаа зөөһөн байнабди. Предпритидаа олоно янзын продукция гаргадаг байбал зониие шухала хэрэгтэй юумэнүүдээр хангаха аргатайбди.

- Һайн бэлэйт, Андрей Бадмаевич! Танда болоод, бүхэ коллективтэнай һайн һайханиие, амжалта хүсэһээдэ

М. ЦЫРЕНОВ манай штатнь бэшэ корр хөөрээдэбэ. Захаамнай аймаг.

ВЛАДИМИР Шагжеевич Пронтеев 1933 ондо түрэнэн юм. 1951 ондо Ахын аймагай хүдөө ажыхын управлениин секретарь-машинистээр ажалынгаа намтарые эхилхэн юм гээд тэрэнэй ажалай дэбтэр соо бэшээтэй. Хэды тиигэжэ бэшээтэйшье хаань, үшөө урид хүдэлжэ эхилээ гэхэдэ, жааханшье алдуу болохогүй. Юундэб гэхэдэ, дайнай үсын үхибүүдэй хээгүй юумэн гэжэ байха бэшэ даа. Колхозой ажалда Володя хүбүүхэнэйшье нилээдбалсаганиинь мэдээжэ.

Орлиг, Намарта, Элшэр, Урда-Богсоон гэхэ мэтын газарнуудта анха түрүүшынхээ кино харуулжа эхилээ. 1954 оной январьһаа июль болотор Улаан-Үдын 12-дохи ФЗУ-да нуража, киномеханигай мэргэжэл шудалаа.

- Хүдэлжэ эхилхэдэм, манай Ахын аймагай киносетиин даргаар Самбу Данзанович Биданов ажаллажа байгаа хэн. Ехэл хайн хүн даа, - гэжэ үсөөн

Ямаршье юумэ хүн хэлэхэдэ, баримта жэшээнүүд дээрэ үндэһэлдэг гээшэ. Дээрэ хэлэгдэһэн үгэнүүдтэшье хабаатай жэшээ олдохо.

...Бэлэхэлэй класста ороод байгаа. Заха холын займхаһаа ерэнэн намда Сорог тосхон аймшагтай томоор үзэгдэгшэ хэн: зэргэлээд байһан утга-уга гэрнүүд, томо-томо магазинууд, элдэб үнгын будагуудаар бэшээтэй, зураатайшье плакадууд - эдэ бүгэдые хараад, нилээн удаан айжа ябагша бэлэйб. Ахаймни намһаа аяр таба аха хүн хадаа, юу хээ мэдэхэб даа гэжэ намайгаа дахуулаад тосхон соогуур зайха, энэ тэрэ юумэ харуулха, ойлгуулха.

НЭГЭГЭ кинодо ошохо болобобди. Тэрэнэ юун гэшээб гэжэ бинь хаанаһаа тухайлахабиб даа, дахаад лэ ошобоб. Нагаса эжымнай намда 5 мүнгэ үгөө хэн. Клуб соо ерээд, оошорто нилээн зогсожо байтараа, ахаймни олон хүн соо ороод, харагдахаяа болишобо.

«Манай үсын хүн» гэхэн конкурсно ерэнэн очерк

НАНАНАЙНЬ ХЭРЭГ... КИНО

ДУУЛИМ налгай зунай саг... Энэ үедэ Аха нотагай малша зон хаана холын зүгэлдэ газартаа, "ехын газартай" холбоогоо татаадуудад юм. Теэд тэрээхэн холбооной татаадаһанда хэншье тажаардаггүй, юундэб гэхэдэ, Эхэ-байгаалидаа, элинсэг хүмисагуудайнгаа ажабайдалда үшөө дүтэ болоно ха юм. Хараад үзэгтэ: үбэлжөөндөө харадаг "үнгэтэ хайрсаг" - телевизоршье, түби дэлхэйн һонинуудые зуулаадаг нүдэ һохор радиосһье, бэлэхэнээр эдегээрэ шанажархиха электропешоншье - эдэ мэтын зүйлнүүд үгы бшуу.

Энээхэн намжархан байдалдаа һонин юумэ малшад өөһэдөө оруулхаяа ехээр оролодогшьегүй. Зүгөөр зунай байндэр Сурхарбаанай болоходо гү, али урдандаа зүбэлтэ засагай үедэ олоор үнгэргэгдэдэг байһан суглаануудай зарлагдахад гү, шэнэ һонин юумэ дуулахаяа, хооло ойрынгоо зонтой уулзажа хөөрөлдэхээ, гадна, хүхихэ сэлгэхээшье ехэл эмхитэйгээр суглардаг бэлэй. Эгээл иимэ, зоной суглардаг газарнуудта, холын зүгэлдэ газартаа, Дээдэ-Ахын тосхон бүхэнэй соёлой байлшанууд соошье Владимир Шагжеевич Пронтеевые харахаар байгша хэн.

...Нотаг бүхэндэ нэрэ солотой, хүндэтэй хүнүүд бии. Тэдэ ямаршье ажалда ябахадаа, өөрынгоо бэлиг шадабаридүүрэн, хэрэгжэжэ, нотагаархидайнгаа магтаал хайшаалда хүртэдэг гээшэ.

Владимир Шагжеевич Пронтеев - эдэ хүнүүдэй нэгэн. Имагтал гайхамшагта дүй хүршөөрөө, өөрынгоо ажалда үнэн сэхэ байлгаараа тэрэ Ахын эхинһээ адагтань хүрэтэр сурхархан байха. Энээнэйнь эршэ болгожо, нэгэ жэшээ аурдаа дуран хүрэнэ.

...Үбэлэй тэн. Байгаалиин шадалаараа эсэргүүсэбшье, тэрэ өөрынхисэ абажал наһаа: үбэ голнууд зузаан мүйһэндэ барууланхай, ой модон, тала

дайда, хада гүбээнүүд хүбэн сагаан саһанда дарагдашанхай... Аха гол эндэ тэндэ, харһатай газартаа ябаган хүнһөө байха, машинануудайшье гаража шадахгүй һайб бурьялуулжархёод байхал даа.

Теэд арадаа томо юумэ үргэлхэн, хоёр хүдөө коньки тааруулан хүндэ үбэлэй хүйтэншье, гүнзэги хүнгэрэгшье, Аха голой һайбшье аймшагтай бэшэ хэбэртэй. Тэрэ хүн үсэдөөр Ахын гол баряад, мүйһөөр үгсэжэл ябана. Мэдэхгүй хүн тэрэниие хараад, байгаалиин ямар нэгэн үзэгдэлтэй гү, али үзэгдөө дуудлаагүй амитантай сасуулха. Теэд Сорог, Богсоон, Хүүргэ Дэбиин малшад тэрэ хүниие тэсэжэ ядан хүлээхалдаа.

Үни хүлээгдэгшэ хүндэтэмнай - үнөөхил Пронтеевнай гээшэ. Юундэ зон тиигэжэ тэрэниие хүлээдэг, хүндэлдэг, мэдэдэг байгаа гээшэб гэхэн асуудал хэн нэгэн табиха байха. Тэрээндэнь би дуратайгаар харюусанаб: юундэб гэхэдэ, тэрэ хүнэймнай бүхы наһаяа зорюулан хэрэгын... кино. Үгы, Голливуудай гү, али "Мосфильмын" актёр гэжэ бү ханангы, Владимир Шагжеевич - юрын лэ киномеханик. 1952 онһоо 1992 он болотор, тэбхэр дүшэн жэл соо Пронтеев нотагайнгаа зондо кино харуулаа.

Тэрэ аха дүү Люмьернүүдэй анха түрүүн байгуулан искусствые нотагайнгаа зондо эгээн түрүүн асарагшадай нэгэн болоно. "Поездын ерэлгэ" гэхэн фильм хараад, гайханан гэлхэн Парижай зондол адли, минии нотагай малша, ангууша зон түрүүшынхисэ "Түрүүлэгшэ", "Молодая гвардия", "Кубанские казаки", Любовь Орловатай фильмүүдые хаража, баһал зүрхэ сэдхэхэлээ хүдэлгэһэн, энэ дэлхэе шэнэ нүдөөр хараһан байха...

Түхэрээн түмэр хайрсагуудаа, дизельнэ түлишөөр хүдэлгэгдэдэг кино-түхээрлэгээ шэрээд лэ, эсэхэ сусахые мэдэнгүй ябахал даа...

үгэтэй Володя ахай хөөрэдэг юм.

Кино харуулхынгаа хажуугаар, больницын харуулшанаар, райпогой тоо бүридхэгшөөр, "Улаан-Саяан" газетын типографиин наборщигоор Пронтеев хүдэлжэ үрдэс. Гэбэшье, эгээл дуратай ажальнь - кино.

Наһанайнгаа нүхэр Галина Шульмовнатай зургаан үхибүүдэйнгэе гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргөөд, аша зээнэртээ "туласалдажа", Сорог нотагтаа мүнөөшье үнэр баян ажаһуудаг.

Дэлхэй дээрэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтэһөө нэгэшье гээгдэдэггүй, радио, телевизорээрэ ходол мэдээсэлэй програмнуудые шагнадаг, харадаг юм.

Хүндэлэлэй грамотануудаар, медальнуудаар шэн габьяата ажалынгаа түлөө шагнадаһан байха.

Владимир Шагжеевич - СССР-эй Кинематографиин отличник, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ мүн.

ДУУЛИМ налгай зунай саг. Теэд намжархан байдалымнай һонин болгодог ушарнууд үсөөршоо. Малшадай зүгэлдэ байха, тосхонуудай соёлой байшануудташье кино харуулагдахаяа болишонхой.

Наһанайнгаа амаралтада гараһан Владимир Шагжеевич эдэ бүгэдые харахадаа, хара буужа, хүндэ бодолнуудта абтана ёһотой. Бүхы наһаараа үнэн сэхээр хэжэ ябаһан хэрэгэйнгэе хүн зондо хэрэггүй боложо байхые харахадаа, хэнэйшье урмаа хухаршахаар бэшэ гү? Теэд яахабши, ажабайдалымнай, сагаймнай эрилтэнүүд иимэл гүб даа.

Володя ахай үнэн сэхэ, сагаан сэдхэлтэй хүн. Иимэ хүнүүд тухай "хулганаанай хамарһаа шуһа гаргаагүй", үгышье наа, "хорхойдо хорогүй" гээд зон хэлсэдэг. Тэрэнэй номгон даруу зангын "хэбтэһэн хони бодхоохогүй хүн" гэхэн арадай сэсэн үгэдэ тааруу.

Хүбүүд, басагадые харахадам, хүн бүхэниинь дээрэ зогсоһон нэгэ наһажал хүндэ мүнгэ харбайгаа, жаахан саархануудые (биледүүдые) тэрээнһээ абаад лэ, нээлтэтэй үүдэ руу нэгэ нэгээрэ оронод. Бишье дүтэлөөд, табан мүнгээ харбайбаб. Тиихэдэм тэрэ хүн (һүүдэнь мэдэхэдэм, Володя-ахай байһан байгаа) намда:

- Мухаа, үшөө 5 мүнгэн хэрэгтэй. Энэшни хоёр серитэй фильм, - гэжэ ойлгуулба.

Даб гээд газашаа гарахадам, табан мүнгэ асархаяа гэртээ ошоһонь гэжэ ойлгоһон Владимир Шагжеевич хойноһоом гүйжэ гараад:

- Ерэ даа, оро. нааял һургуулида ороһон хүбүүхэн байнаш. Хаанаһаа ерээбши? Хэнэйбши? - гэхээр, намайе хүтэлжэ асараад, кинодо оруулаа бэлэй.

5 мүнгэн тиимэшье ехэ юумэн бэшэ, гэбэшье энээхэн ушар минии наһанда бүхөөр хадуугдаа хэн.

Иимэ зон мүнөөшье үсөөн бэшэ, тэдэмнай - манай ажабайдалай одо гэрэл мүн.

Боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые зүбөөр ойлгожо, таарамаар тодо сэгнэлтэ үгэдэг Владимир Шагжеевич гүрэн түрымнай, арад зоноймнай байдал хайжарха гэжэ үнэнхэ зүрхэнһөө үнэншэдэг, этигэдэг. Бүхы наһаараа үнэн сэхээр ажаллаһан иимэл хүнүүдые манай үсын хүнүүд гээгүйдөө, бэшэ хэниие тиигэжэ нэрлэхэбши?

Үни удаан жэлнүүдтэ үнэр баян ажаһуугыт даа, Владимир Шагжеевич!

Тахилтай Ринчинһүмбэ хайрханайнгаа аша туһаар эршэ хүсэтэй, зориг түгэлдэр ябахатнай болтогой!

БАЯР БАЛДАНОВ, Буряадай гүрэнэй университетэй буряад хэлэ бэшэгэй факультетэй

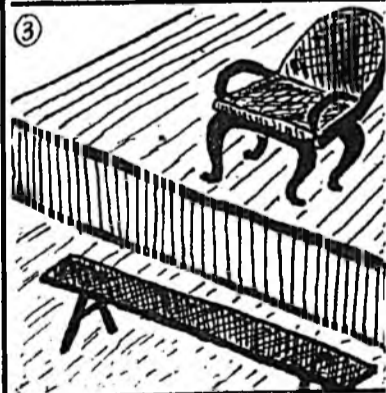
V курсын оюутан. **ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Ш. Пронтеев.**

(Гэр бүлын альбомһоо абтаба).

СҮЛӨӨ САГТАА

Хүндэтэ уншагшаг, танай анхаралда гүрбэн зураг үгтэбэ. Зураг бүхэндэнь өөрынгоо хурса бодолнуудые, али шог ёгто гүрбэн ба хоёр мүртэй шүлэг, басни бэшээд эльгээхыетнай урыал-набди. Угхатүгэлдэр, хайн сэгнэлтэ абаһан бэшэгүүдыетнай "Буряад үнэн" газетэдгээ, зураг бүхэнэйнь дорго шэлэн толилхобди.

"Буряад үнэнэй" хаяг: 670000, Улаан-Үгэ, Каландаришвилиин үйлсэ .23, газетын редакци.

Элбэг МАНЗАРОВАЙ зурагууд.

үсөөрөө гэхэн сопордомо дохёо оронхой. Тайгын эзэн баабгайда агнуури 3 жэлээр хоригдобо. Далда дэлгүүрэй хүгжэхэ тума хүдэрийн ларзада хорхойтогшод олошорно. Теэд хуули бусаар агнуури хэгшэдые балшыса барихань угаа бэрхэтэй. Федеральна бюджетдээ мүнгэн багаар ороно, агнуури эрхилгшэдхээ лицензийн түлөө ороһон мүнгэн бага. Анханайнгаа дүршэлынь алдаагүй тула агнуурийн нийтын инспекторнуудые хабаадуулан, Дотоодын хэрэгүүдэй министерстын подразделениүүдтэй суг рейднуудые олоор үнгэргэнбди. Недондо, жэшээлбэл, нэгэ иимэ

туһаламжагүйгөөр браконьернүүдые барихань урданайхиһаа угаа аюултай болоо. Теэдшье ангуушадаймнай зариман олоһон олзоёо ажахыдаа тушаанагүй, далда дэлгүүр руу дээгүүр сэнгээр ябуула. Хэрбээ анхандаа агнуурийн хаһада 5 мянган булган олзоборилгодог хая, мүнөө оройдоол 1500-даа ороо. Барига хэһээхэ гээшэнь баһал орёо хэрэг. Анхандаа гүрэндэ тушааха гэхэн заагагүй уялга, мүн гүрэнэй тогтоогдоһон сэнгүүд бии байгаа. Сэмүүн сагта шононууд олошордог гэжэ зүб хэлсэдэг. 1995 ондо хүдөө ажахыда эдэ арьяатад 4,5 миллиард түхэригэй гарза ушаруулаа юм. Мүн агнуурийн ажахыда хохидол үзүүлнэ. Яагаад бэ гэбэл, туруута ангуудые хорооно. һүүлэй хоёр

ЭЭЛЖЭЭТЭ, АРБАН ГУРБАДАХИ...

Байгша оной октябрийн 30-да республикын байгаали хамгаалгын бүлгэмэй 13-дахи конференци зарлагдахань.

Үнгэрһэн табан жэлэй хугасаада, 1991 онһоо 1996 он болотор бүлгэмэй хэһэн хүдэлмэри, саашанхи хараа зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Нийтын, һайн дуранай энэ эмхи бүлгэмэй гэшүүдхээ, предприти болон эмхинүүдэй коллективүүдхээ ороһон мүнгөөр ажамидардаг байгаа. Харин мүнөө иимэ түлөөһэн орохоёо болёод, саашаа ажамидархань бэрхэтэй болонхой.

—Манай бүлгэм хадаа республика дотор үлэһэн ништын ори ганса эмхи мүн. Экологийн ба байгаалин баялигуудые хэрэглэхэ талаар гүрэнэй комитедэй үгы байхада, байгуулагдаһан гээшэ.

Оршон байгаали хамгаалха тухай эрдэм мэдээс дээшлүүлэхээ гадна ашагтай хэрэгүүдые үүхэдэг байгаабди. Теэд мүнөө мүнгэн үгы гээд, хэндэшье юунышье хэрэггүй мэтэ болошоо. Хэды модон отологдож, хэды омоли хуули бусаар олзологдож байгаа юм—хиналга булаада,— гэжэ бүлгэмэй ахмад мэргэжэлтэ В. С. Неустроев хөөрөө һэн.

Дурсагдаша конференцидэ бүлгэмэй соведэй түрүүлэлшэ В. К. Агалов элидхэл хэхэ, байгаали хамгаалагшадтай Бүхэроссин съездэ делегадууд һунгагдаха юм.

Манай корп.

АН ГҮРӨӨЛДӨӨ—АМИН ХАЙРАТАЙГААР

Анхандаа республикын агнуури-олзоборилгын ажахы гэжэ нэрэтэй байһан управлени мүнөө Буряад Республикын агнуурийн нөөсөнүүдые хамгаалха ба ашагтайгаар хэрэглэхэ управлени болгон хубилгагдаа. Тиэхэдээ агнуурийн нөөсөнүүдые ашаглахаа гадна хамгаалдаг, бүридхэлдэ абадаг, арбадхадаг үүргэнь эгээл шухала юм.

Тус управление һүүлэй арбаад жэлэй туршада В. Т. Носков хүтэлбэрилнэ. Тэрэ Эрхүүтэй хүдөө ажахын институт дүүргэжэ, охотвед мэргэжэлтэй болоһон юм. Алташын эрхленигта егерээр, Хойто-Байгалай аймагта экспедицидэ хүдэлһэнэй удаа Буряадай эрдэмэй түбтэ ажаллаа. Владимир Тимофеевичэй эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүд "Агнуури ба агнуурийн ажахы" гэхэн журналда, брошюранууд соо хоодо толилогдож байдаг.

Управлениин мүнөөнэй ажал хэрэгүүд, саашанхи зорилгонууд тухай В. Т. НОСКОВОЙ хөөрөө толилбодди.

—Хүн зоной һуудал байдалай доройтохо тума ами хоолоо залгахын тула ой руу тэгүүлэгшэд һүүлэй үедэ хэмһээ үлүү олошороо. Уламжалан зарим ан гүрөөлэй тоо һүүлэй үедэ эрид үсөөржэ байһаар. Иимэ эрхэ байдалда хуули бусаар агнапшадтай эрид тэмсэхэ зорилгың табигдаашье һаа, мүнгэн һан яаха аргагүй дутадаана.

"Ан амитад тухай", "Онсо хамгаалагдадаг байгаалин дэбисхэр тухай" гэхэн федеральна, "Агнуури ба агнуурийн ажахы тухай" гэхэн Буряад Республикын Хуулинуудтай зохиладуулан хүдэлмэрээ ябуулабди. Хамта дээрээ агнуурийн 43 ажахые хүтэлбэрилдэг, хинадаг гэшээбди. Энээнэй 17-ниинь һайн дуранай спортивна шэглэлтэй. Бэшэниинь— агнуури бодотой ябуулдаг ажахынууд мүн.

Буряад ороной нийтэ талмай 35 миллион гектарта хүрэдэг юм. Энээнэй 33 миллионийн агнуурийн дэбисхэр гээд тоологдоно.

Туруута ангуудай тоо жэл бүри бүридхэлдэ абтана. Илангаяа хойто районуудта бугын, хандагайн тоо эрид

рейдын үедэ зүйшөөлгүйгөөр агнаһан 100 хүн балшыса баригдаа.

Үнгэрһэн жэлдэ агнуурийн дүрим хазайруулан 526 хүн баригдаа, байгша оной хахад жэлэй туршада 260. Эдэнэй 100 гараниинь уголовно мурдэлгэдэ хабаадуулагдаа юм. Нэгэ хэды жэшээ дурдамаар. Бэшүүрэй аймагта сентябрь һарада рейдын үнгэргэгдэхэдэ, машинын гэрэлээр ангуудые һаргажа, агнуури хэгшэд олоор элирүүлэгдэе юм. Эрхэтэд Г. С. Тимофеев, И. С. Тимофеев, А.И. Савельев гэгшэд уголовно хариусалгада хабаадуулагдаба. Энэл аймагта сэрэгэй алба хаагша Ю. С. Райко түрүүтэй 5 хүн гүрөөһэ унагаанхай, саашалха гэжэ байгаа.

Иимэ жэшээнүүд олон ааб даа. Бэшүүрэй, Кабанскын, Яруунын аймагуудта мэргэжэлтэнай илангаяа аша үрэтэйгөөр хүдэлөө, браконьернүүдтэй тэмсэлээ шангадхаа.

Эрхим охотведүүдэй тоодо В. И. Исаевы, А. Н. Суворовы, ангуушадай дундаһаа Волковтоной, Шагжиевай бүлэнүүдые нэрлэмээр.

Һанаа зобоомо юмэн олон, милицийн, ОМОН-ой

жэлдэ 300 гаран шоно хюдагдаа. Эгээл олоор шоно хюдаһан ангуушад хүнгэлэлтэй лицензи абана, элдэб шангуудта хүртэнэ.

Мүнөө элдэб мэргэжэлтэдэй өөрын һайндэртэй болоод байхада, ангуушадтай үдэр бии гээшэ гү гээд зон асуудаг. Октябрийн 20 гаранаар хэрмэндэ агнуурийн эхилхэдэ, ангуушад аргагүй һанаа сэдхэхэлэ дэбэргэдэг, ямаршье һайндэрһөө үлүүгээр һанадаг юм. Аяар 2-3 һараар хүбшэ тайга соо ганса-нэгээрээ байрлажа олзобори хэдэг, өөрөө өөртөө тогоошон, өөрөө өөртөө эмшэн—жэгтэй һонин мэргэжэл даа. Зориг хатуужал, мэргэн бэрхэ шадабари тухайн хэлэһэнэйшье үлүү. Олзо олохын тула орон хангайдаа шүтэдэг, мүргэдэг ёһо бии. Теэд ангуушан бүхэн өөр өөрынхээрээ энэ ёһо дүүргэдэг юм.

Саашаа манай албан хүдэлмэриез нарижуулан һайжаруулахын тула МВД-гэй, прокуратурын, Ойп ажахын министрстын, Экологийн ба байгаалин баялигуудые ашаглаха талаар гүрэнэй комитедэй түлөөлгшэдтэй ажал ябуулгата зохиладуула, хамтын хараа түсэб табиха ёһотойбди. Техническэ хангалга тухай асуудал табигдажа байһаар. Мүн шэнэ үеын эрилтэнүүдхээ уламжалан, мэргэжэлтэдээ һургаха хэрэгтэ онсо анхарнабди.

Эхэ байгаалимнай элдэб баялигтай. Заримыень, жэшээлбэл, ой модо, шулуу нүүрһэ, нефть абахын тула 50-70 жэл соо болбосорхыень хүлээдэг гэшээ. Харин ан гүрөөлэйгөө үндэһэ таһаран хосороонгүй, олошоруулахын тула ехэ сагыше хэрэггүй, юрэл онсо шанга харууһан, хамгаалга, амин хайратай хандалга хэрэгтэй. Агнууриашье алдангүй, бодомжотойгоор ашаглаад байбал, ой тайгымнай шэмэг-хэшэг хээээдэшье хожорхогүйл.

Мүнөө алта малтан абадаг эмхинүүд бороогүй һүүлээрхи һархяагууд мэтэ олошороо. Теэд сэнгэй энэ хэбтэшин ашаглалга хэр хинагдадаг гэшээб? Хайша хэрэг орхёотой һаань, хулгай худал болодог лэ ёһотой...

Энэ асуудалда харюу үгэхыетнай гуйжа, танай редакцида ханданаб.

Уншагша В. И. Петрова.

АЛТА ХУЛГАЙЛГЫЕ НЭРГҮЛХЭ

Уншагшын гуйлтаар Россин Госгортехнадзорой Буряадай округой начальник С. В. ХЫШИКТУЕВАЙ тайлбари дуралдаг:

—Байгаалин нөөсэ-хэбтэшинүүдые ашаглахадаа, экологическа аюулгүй байдал сахиха тон шухала гэжэ ойлгосотой. Теэд олон предпритинууд иимэ эрилтэ сахидаггүй, богони болзор соо ехээр малтан абахые һэдэдэг гэшээ.

Хэдэн жэшээ дурдая. "Бурятзолото" гэхэн акционернэ бүлгэм гурбан ондоо хэбтэшэ ашагтай зорилго табихадаа, техникэ-экономическа бодотё үндэһэйгөөр эгээл элбэг алтатайень түрүүлэн абаха гэхэн байба. Теэд иимэ ушарта алтанай нилээн нөөсэ абтангүй орхигдошохо, оршон тойрондо муу талын нүлөөн үзүүлэгдэхэ байгаа. Бүлгэмэйхид буруу гэгдэһэн энэ проект хубилгагүй, тиймэһээ Баруун-Холбын хэбтэшэ "Зүүн хада" гэхэн акционернэ бүлгэмдэ дамжуулагдаһан байна.

Эгээл элбэг алтатай хэбтэшэ шэлэн абаад, малталга олон тээ хоригдоо. Республикын хойто зүгтэ Келяна, Има, Гулинга горхонууд шадар иимэ һэдэлгэнүүд хэгдээд хоригдоо. Манай албанайхид алдууень заажа үгэһэн, "дорһоо—дээшээ" гэхэн гуримаар алта абалгынь хангаһан байна. Хизаарлагдалам харюусалгатай "Заря" артелиин ахмад инженер Б. А. Цыренов, "Витим" гэхэн артелиин түрүүлгшын орлогшо В. Н. Елшин, Бурятгеолкомой түбэй экспедицийн ахмад геолог Ю. П. Гусев гэгшэд манай албантай зохиладуулангүй ажалаа эрхилһэнэй түлөө захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдаа, яла түлэхэ болоо.

Гэхэһээ гадна, ямаршье зүбшөөлгүйгөөр, хуули бусаар алта малтан абагшад дайралдаһаар. Жэшээлбэл,

"Укшум" гэхэн артель зүбшөөлэй документац үгы байхаа гадна, проект зохёон табяагүй аад, нилээн хэбтэшэ абаа гэжэ элирүүлэгдээ. Тэрэшээһэн хадын малталга хэдэг предприти гэжэ округо бүридхэлдэ абтаагүй "Галион" гэхэн артель Захааминай аймагта лицензгүйгөөр хүдэлжэ байба. Манай албан хүдэлмэриень зоосоогоод, алтанһаа ороһон олзын хубиее налогово инспекцидэ тушааха эрилтэ табяа.

Харуулай албанай элирүүлгшын ёһоор, алта, мүнгэ, нефрит малтан абаха үедэ нилээн хулгай болодог байна. Энэниинь һэргылхэ талаар хүдэлмэри округнай ябууладаг. Хадын малталга хэхэ бүхи эрилтэнүдэй сахидаагүй ушарта иимэ юузын бодоно ха юм.

"Нерунда", "Оркаликан" гэхэн алтанай хэбтэшэ ашаглаһан "Чугас" артелиин түрүүлгшын орлогшо В. гэгшэ 4,4 килограмм алта хулгайлаад, ондоо тээшэнь абаашажа ябатараа баригдаа. Тэрэ 8 жэлээр эрхээ ханагдаба.

Холбын уурхайда 300 грамм алтатай концентрат нюуса газарта хадагалагдаһан байһанаа олдоо. Уламжалан харууһан шангадхагдаа. "Байкалгео" бүлгэмэй бульдозерой машинист Л. А. Василенко 4 грамм алта хулгайлаад, 2 жэл условоор эрхээ ханагдаба. Алта малтан абаха талаар хуулига актыудые хазайрууланай түлөө "Ока" гэхэн акционернэ бүлгэмэй директор тушаалһаа буулагдаа.

Иимэ баримтануудһаа тобишололхэхэдэ, дэлгүүрэй үедэ түргэн мүрөөр баяжыхы һэдэгшэд хараа байса олошороо гэжэ эли. Теэд манай албанууд хүдэшүүдые дам элирүүлжэ гурим, журамдань бусаа эргэгтэй. Энээнэй тула саашаа албана бүри бэхийүүлэхэ, хиналтаа шангадхын түлөө оролдохы бди.

ЭРДЭМЭЙ ШЭНЭ ГУЛАМТА

Россин экологическа академийн Буряадай отделени һая нээгдэжэ, баярта ушар болобо. Оршон байгаали хамгаалха зорилгонуудые гүрэнэй экологическа байгууламжануудай хүсөөр комплексноор шийдхэхэ арга түлөө иигэжэ дээшээ бшуу.

Россин Федерацида 1993 ондо тус академи байгуулагдаһан юм. Мүнөө үедэ 40 отделени ба филиалтай болонхой. Тэрэ тоодо Эрхүүтэй, Шэтын областнуудта.

Академийн Буряадай отделениин түрүүлгшээр мэдээжэ академик, профессор, биологийн эрдэмэй доктор В. М. Корсунов һунгадаа. "Регионэй

тогтууригай хүгжэлтэ" гэхэн секцие профессор, философиин эрдэмэй доктор В. В. Мантатов, "Регионэй хүдөө ажахын экологи" гэхэн секцие профессор, хүдөө ажахын эрдэмэй доктор Б. И. Николаев, "Эхэ байгаали ба нөөсөнүүд" гэхэн секцие член-корреспондент, геолог-минералогийн эрдэмэй доктор Ц. О. Очиров гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Отделенидэ бусадшье секциүүд нээгдэхэ юм. Буряадай эрдэмэй түбэй биологийн институтта тус отделени хүдэлмэриез эхилээ.

В. ДУГАРОВ,

Россин экологическа академийн Буряадай отделениин эрдэмтэ секретарь.

Ураглал

Дайнай үедэ Хэжэнгын... Гүбээ хууринда хаа...

Гылыков 250 хэрмэ олзоборилжо, зониие гайхуулхан юм.

Унэхөөрөөшье, Михаил агнуурида гансаараа гарадаг хэн тула өөрынгөөл ажгалтануудай ашаар ангуудай ажамидарал тухай тодо мэдэсэтэй болоһон юм.

-Заповеднигүүдэй, госказнигуудай, агнууриин нөөсэнуудые хамгаалха управлениин, республикын ангуушадай болон загаһа баригшадай бүлгэмэй, бусадшые эмхинүүдэй хүдэлмэриие шалганабди, гуримшуулнабди.

1997 ондо Буряад Республикын Улаан дэбтэр дахинаа хэблэгдэхэ юм. Ан амитад тухай хэнэг хэр бэлдэгдэнэб гэжэ хинагдана.

Тээд ганса шалгалтаар хизаарлаха бэшэ, бусадшые үүргэнэ олон. Жэшээлбэл, мэдээжэ биолог-охотоведэй амитад тухай бэшэһэн зураглалшуу материалнууд "Буряад үнэн" хониной хуудануудые шэмэглэжэл байдаг.

ОРОН ХАНГАЙН ҮРГЭМЖӨӨР

Удаань шандаганда урьха табдаг болооб. 1949 оной январьта абамни малокалиберка абажа үгөөд, хэрмэшэлжэ эхилээ биз, — гэжэ Михаил Норбо-Самбаевич дурсан хөөрэнэ.

зүбшэлыень хадуужа абадаг хэн. Нэгэтэ Ородой эхиндэ, хабтагар томо, маяшалхан түхэлтэй мурнуудые харажархөөд, баабгай гэжэ ханаад, ухаа алдаа ха. Буушыегүй, буряад хутагатай ябаа. Гэртээ гүйжэ эрээд, Радна таабайе абаад ошоходонь, энэш зээгэнэй мурнууд гэжэ бэлэй. Иимэ хониоуша хүбэлгэн тула оршон байгаали тухай нилээн мэдэсэтэй болоһон юм.

бэлэйбди. Фото-буулгабари хэхэбди. Юрэдөөл, хуралсаллай үеын ехэшье, багашье даабаринууд намда аргагүй хонирхолтой байдаг хэн. Факультедэй декан Николай Сергеевич Свиридов ёһотойл байгаали хамгаалагша, студентнэртэ энэрхы найн хандасатай хүн байһан юм, — гэжэ Михаил Норбо-Самбаевич хөөрэнэ.

Михаилай үбгэн аба Баярта бэрхэ агнуушан суутай байһан. Шадбаринь угай шуһаар дамжаланинь гайхалгүй. Хэжэнгын дунда хургуулида суража байха үедөө ноябрь, декабрь харануудта, суббото, нонедельнигэй үдэрнүүдтэ Михаил хэшээлнүүдээ оло дахин гэдэг бэлэй. Бэрхээр хурадаг хадаа зэмээ сагааруулдаг, багшарыншые ойлгодог хэн юм.

Мэргэжэлээшье тэрэ сэдхэлэй татасаар шэлээ. Эрхүүгэй хүдөө ажахын институтудай агнуури эрхилэлгын факультедтэ хурахаар ороо хэн. Агнууриин баялиг зүбөөр, гамтайгаар ашаглаха тухай эрдэм шудалхадаа, Эрхүү шадарай ой модон соо, Ойхон аралда дүтэ Сарма хууринда практика студентнэр гараа.

Дээдэ хургууляа түгсэхэнэй удаа Улаан-Удын хүдөөгэй райондо охотоведээр ажаллаа. Удаань республикын агнуури-олзоборилгын ажахын управленидэ 10 гаран жэл, коопзверопромхозуудай трестдэ эды жэл соо хүдэлөө. Хэды олон шалгалтануудта хабаадааб, браконьернүүдтэй тэмсээб, зоной дунда ойлгууламжа хээб тоолошогүй. Нүүдэй хоёр жэлэй хугасаада Буряад Республикын Экологиин болон байгаалиин баялигуудые зүбөөр ашаглаха талаар гүрэнэй комитедэй гол мэргэжэлтэ мүн.

—Хэшээдээ хуужа байхадаа, өвөөм—эндэ, сэдхэл ханаамни ой модон руу тэгүүлхэ. Ангуудай мурнууд нюдэнэйм урда аржагдахадал гэхэ, ой модон шодитэ онтохондол найханаар ханагдаха. Ангуури гээшэ яаха өргөгүйл татасатай. Шубуу шонхоройшые дуулалдахада, хэлыень ойлгоһондол болохош. Досоолш угаа аятай тэнюун, надуу болоодхихо, — гэжэ тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

—Галуу, нугаһанай даль-бараага тэнжээн дэгжээгээд, бусаха үеын хаража хужарлахабди. Бугын дууданай үедэ ой соогуур ябажа, бүридхэлдэ абахабди. Шубуу шонхор, ургамал танижа, хадуужа абахын тула чучело хэдэг, гербари суглуулдаг

—Михаил Норбо-Самбаевич, мүнөөнэйнгөө ажалай гол уяганууд тухайгаа хөөрөжэ үгыт, — гэжэ гуйбаб.

Тээд жара хүрэнэн гэхээр бэшэ, шиираг залуу шэгтэй зандаа. —Зумбараашалдаг заахан наһаяа, хэрмэнцэлдэг эдир хаһаяа лүрсахалаа. залувгайм шэг ороно бэшэ аал даа, — гээд, соморхоноор, дарууханаар энэбхилээ хэн.

Ангуудай зүргэ үшөөл мартагдаагүй, аласай замууд үшөөл урьяалһаар ха юм гэжэ ханаад, Михаил Норбо-Самбаевичта "Буряад үнэн" газетын коллективэй, олонитэ уншагшадай зүлгөө найн найхание хүсэл.

Г. ДАЩЕЕВА.

ГАЛАЙ АЮУЛАЙ ГАЙ ЕХЭ

Ойн түймэрнүүд хүбшэ тайгын баялигта эгээл ехэ хохидол үзүүлдэг гэжэ мэдээжэ. 1996 ондо нүүдэй жэл-нүүдэйхихээ 1,3 дахин олон түймэр носоһон, 3,2 дахин үлүү талмай галай аюулда абтаһан байна.

Түнхэнэй, Муйскын, Хяатгын, Баргажанай, Загарайн, Тарбагатайн аймагуудта илангала ехэ түймэрнүүд болоо. Байгал шадарай уһанай нөөсэ хамгаалдаг ой модоной ехэ талмай галай аюулда абтаа. Түнхэнэй аймагта Улбагай ба Солнечный гэхэн хууринууд түймэртэ шатаа. Эгээл аймшагтайн гэхэдэ, энэ үедэ хүнүүд наһа бараа гэжэ мэдээсэгдээ хэн.

Байгша ондо хүнэй гэмээр хүжэрэн носоһон түймэрнүүдээ боложо, 27857 миллион түхэригэй гарза хохидол үзүүлэгдэнэ, харин байгаалин бусад үзэгдэлнүүдээ хохидол 1,3 миллиард түхэригтэ хүрэнэ гэжэ уридлан тоологонууд харуула.

Ойн түймэрнүүдэй болоһон баримтануудаар 107 хэрэг мурдэлгын зургаануудта дамжуулагдаһан байна. 16 ушарта гэм зэмэтэдэ уголовно харюусалгада хабадуулагдаа. Иимэ баримтануудые дурдахадаа, нэргэгэ нэримжэтэй байл гээд үргэн нитэ зоноо дахинаа дабтажа урьяалмаар лэ.

М. ШАПКИН, Забайкалийн ой модоной харууһанай авиационно баазын начальнигай орлогшо.

ОНЬХОН ҮГЭ ОНОСТОЙ

Дайдын ногоон тоолошогүй, Далайн оёор хэмжэшэгүй.

Нугаһагүй нуур дүлни.

Орохо тэнгэрин орой соорхой, Ороһон буурын шэлэ соорхой.

Тайга—баян, Табар—тарган.

Хожо хара—Хожо харада үнээн хожорхо.

Улара хара—Улара харада уһа саһан хүрэхэ.

Өөлжэ хара—Өөлжэ харада үбһэ сабшаха.

Үүри хара—Үүри харада үбһэ эдихэ, үүсэ хэхэ.

Хууг хара—Хууг харада хюруу унаха.

Буга хара—Буга харада бугын сагаань шэмэлхэ.

Тоодог хадаа манай Росси гүрэнэй дэбисхэр дээрэ дайрададаг талын шубуудай үзэл томонийн болоно. Бээе түсэлэн 5-6 наһатай эрэ тоодог 15-18 килограмм хүрэтэр татана. Энэ шубуунай газар бөөн эхээр үнгэтэй. Иимэ үнгэ зүһэнэ тоодогой бээе нюужа хургаад, бардан ногоон соо хэбтэхэдэнэ, тэдэниие элдэб арьялтан хайсдаһаа аршална. Хабартаа тоодогой толгой, хүзүү-эзэн боро зүһэтэй. Хоолой, тэдэниинь сайбар. Хоолой-эзэн хабартаа ургадаг нарин уга тэдэниүүд "нахал" шэнгээр үзэгдэдэг. Хүзүүнь тойроод, хабартар үдэнүүд бойлторго

болон ургана. Зунай эсэстэ эрэ тоодогой "бойлторго", "нахал" гуужажа унашадаг. Дали дээгүүрн шарашье, сагааншые толбонууд олон. Тоодог тон хурдаар гүйдэг юм.

Тоодог-нүүдэг шубуун. Хабартаа үндэгэлхээ, дальбараагаа дэгжээхээ түрэл нюутагаа март харын нүүдээр, апрелиин эхээр үбэлжөөнһөө бусадэг. Сагай уларилай дулаан байбал, зарим жэлнүүдтэ

газараар шэрээд, нэгэ байрадаа абаа гарангүйгөөр эрьелдэдэг. Эгээл абарга томо эрэ тоодогой хажууда 3-3 эмэ тоодог суглардаг. Нааданай ханын дүүрэмсээр эмэ тоодогуд уурхайгаа түхээрдэг. Уурхайн хагда, үдэнүүдые нимгэнээр дэбднэн гүнзэгышые бэшэ хонхосог юм. Энээн соогоо хүрин толбонуудтай ногообгор үнгэтэй 2-3 үндэгэ эмэ тоодог түрэдэг. Тэдэниээ гансал эмэн дарадаг. 25-28 хоногой үнгэрхэдэ, үндэгэнһөө дальбараа гарадаг. Тоодогуд хабартаа элдэб ороһото ургамалнуудай үр-

ТООДОГ

манай нютагта үбэлжэхээ үлэдэг. Жэшээнь, 1959 оной декабрь харын нүүл багта Борьёогой талада 8 шубууе, 1961 оной февраль соо Хяагта городой оршон тойрондо 10 тоодогудые ангуушад хонирхон хараа бэлэй. Үбэлжөөндөө Хитад, Корей болон Монгол сайхан орон тээшэ сентябриин нүүдээр, октябриин эхээр ниидэн ошоодог.

Апрель харын түрүүшын үдэрнүүдтэ тоодогой наадан эхилдэг. Жагсаһан томо эрэ тоодогуд добо газарта үлөөгүүр эртэ бөө бөөһээ холохон суглараад, нүүдээ арбайлаада, далинуудаа хүрхылгэжэ

һөөр хооллодог. Зундаа таршаанууд болон сохонуудые олоорн эдижэ, хүдөө ажахыда ехэхэн туһа хүрэгэдэг гээшэ. Хулганаануудай олоор үдөө хаань, тэдэниие эдижэ хооллодог. Намартаа хуряагдаһан таряанай поли дээрэ сугларжа, унаһан орооно түүдэг. Иигэжэ дулаан орондо бусахынгаа урда тээ хайса таргалдаг.

Тоодог талын амитан хадаа айхабтар хурса нюдэтэй, һонор, хёрхо шубуун юм. Буу үргэлэн хүнүүдые дүтэ табдаггүй, холоһоо ниидэшидэг. Ниидэхынгээ урда тээ газарһаа дэгдэхэ гэжэ нилээд удаан хурданаар гүйдэг. Үргэн, ута

далинуудаараа агаарта хүсэтэйгөөр лэбихэнэ холоһоо дуулладаг. Хабар-намарай үедэ тоодогуд 10-20-доороо хүрэглөөд, тала дайдаар хонид шэнгээр бэлшэжэ ябадаг.

Нүүдэнь узуурта тоһо гаргадаг тусхай булшархайн үгы дээрэнэ нугаһанда адыар тоодог үдэнүүдээ бэээрээ тоһодохо аргагүйдэнэ. Тиймэ тула хүйтэн саһанай, бороогой ехээр ороходо, үдэнүүдын нороод, гордойжо хүрэнэдэг юм. Мүльһэн хуягта баригдаһан шубууд бээе ниидэн абаржа шадахаа болишодог. Энээниие мэдэхэ хомхой хобдог этэгээлүүд тэдэниие шиидамаар сохижо олоор хюдадаг байна. Зундаа тала дайдаар, ходо зайгуулладаг зольбо нохойнууд дальбараануудыень барижа, тоодогой хүрэгтэ нилээд хохидол ушаруулдаг.

Мүнөө үедэ 340 гаран янза бүриин шубуу шонхор республикыннай дэбисхэр дээрэ дайралдадаг. Эдэнэй дунда үндэгээрөө хосорхо туйлдаа хүрэнэн 63 түрэлэй жэгүүртэн бии. Тоодог шубуун Уласхоорондын, Россин болон Буряадай Улаан дэбтэрнүүдтэ оруулагданхай. Энэ ушарые хараада абажа, охотоведүүдэй дуралхалаар 1977 ондо Мухар-Шэбэрэй аймагта Түгнын

казаник байгуулагдаа хэн. Энэ агнууриин казанигай хэмжээниинь 30 мянган гектар тала дайда юм. Ураалай шэлэхээ зүүн тээшэ дайдаа иимэ түхэлэй казаник Россин дэбисхэр дээрэ үгы юм гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Түгнын казанигы федеральна статустай болгоод, Алтайн казанигай бүридэлдэ оруулаа наа, тон ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг бүтэхэ байгаа. Тийгэбэл элдэб харууһалгын болон биотехническэ ажал ябуулгада федеральна бюджетһээ мүнгэн һомологдохо хэн.

1978 ондо республика доторнай 180-200 шахуу тоодогуд бии гэжэ бүридэлдэ абтаһан байгаа. 10 жэл үнгэрһэн хойно, 1988 ондо энэ хүдэлмэриие шэнжэлээ наа, ехэ туһатай хэн гээд ханагдана. Тиймэ ажал ябуулга энэ шубуунай мүнөө сагай байдал, тоо бүридэлые хүсэд харуулжа үгэхэ байгаа. Буряад баян нютагаймнай сэлгээн талые шэмэглэн гоёдог тоодогой олон гү, али үсөөн болоһые хүсэд мэдэржэ, саашадаа али болохоор энэ шубууе үндэгэ таһаран хосоролгоһоонь аршалха, хамгаалха хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые бөөлүүхэ гэшэ нангин уялгамнай болоно.

М. ГЫЛЫКОВ, биолог-охотовед.

XVII жаранай гал улаан хулгана жэл
(1996 - 1997 онууд)

НАМАРАЙ АДАГ ШАРА НОХОЙ НАРА

Буряад литэ	9	11	12	13	14	15	16
Европын литэ	21	22	23	24	25	26	27
Гараг Нэрэ Үдэр	Дадаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаагшан туулай	хара лүү	харагшан магай	хүхэ морин	хүхэгшэн хонин	улаан дишэн	улагшан тахья
Мэнгэ	Үүлаан	бсагаан	Бшара	4ногоон	3хүхэ	2хара	1сагаан
Һуудал	огторгой	уһан	уула	модон	хили	гал	шорой

Гарагай 2-то шэнын 9 (октябрийн 21).

Сагаагшан туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойд хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахиха, лун абаха, ваджрын ёно бүтээхэ, Наранда, һарада, Үүрэй Солбондо мүргэхэ, ном номнохо, субарга, сэргэ бурхан мэтын мүргэл шүтээнэй зүйлнүүдые бүтээхэ, тэдэниие арамнайлаха, эм найруулха, даллага абаха, наһа утадхалгын ном уншуулха, замда гараха, аршаанаар угааха, наһанай хүсэ, хэшэг арьбажуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха андалдаа хэхэ мэтын үйлнүүдтэ һайн. Харин улай гаргаха, мяха шараха, тоһо өөхэ хайлуулха, ехэ хэрэг эхилхэ, шорой шулуу хүдэлгэхэ, модо отолох, хүрэнгэ тахиха, нүүхэ, шууялдаха, үймэхэ, бэрин хэрэг эрхилхэ, суглаа зарлаха, сангарил хэхэ, маани сахиха, балин гаргаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ мэтын үйлнүүдтэ муу. Наһа барагшын хэрэг тухай дасанда хандаха шухала. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хэжэг хүрэхэ.

Гарагай 3-да шэнын 11 (октябрийн 22). Энэ һарадамнай 10 үдэр үгы.

Хара луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, даллага абаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, дайсаниие болон ада шүдхэр дараха, тэнгэринэртэ мүргэхэ, модо һуулгаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха мэтын үйлнүүдтэ һайн. Зүгөөр юумэ бузарлаха, хүниие үзэн ядаха, ехэ уһа гаталха, загаһа бариха, онгосо болон хала дархалха, төөнөхэ, наһа барагшын хэрэг эрхилхэ, хадаг тахиха, бэри буулгаха, хүрһэ зөөлэрүүлхэ, газар малтаха, хүниие гасаха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, эм найруулха, замда гараха, хутага хурсадаха мэтын үйлнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэын тамир һайжарха.

Гарагай 4-дэ шэнын 12 (октябрийн 23).

Харагшан нохой, 5 шара мэнгын, хада уулада хуудалтай үдэр. Дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые заһабарилха, бүтээхэ, арамнайлаха, лусууд хүндэлхэ,

бурхан тахиха, лун абаха, ваджрын ёно бүтээхэ, ноёнд хандаха, ном оршуулха, ном номнохо, гэрэй һуури тахиха, газарта нүхэ малтаха, тараг бүрихэ, айраг халааха, хүниие тушаалда томилхо тухай захиралта тунхаглаха, зарлиг сонсохохо, бүлэдөө даллага абаха, зурхай шудалха, эд бүтээхэ, юумэ худалдажа абаха, улай гаргаха үйлнүүдтэ һайн. Гэбэшье модо сабшаха, эм найруулха, хэрэглэл загаашань гаргаха, гүрэм уншуулха, хубсаһа эсхэхэ, хадаг тахиха, бэри буулгаха, мори, үхэр худалдаха, наһа барагшые хүдөөлхэ, эритэ мээс бүтээхэ, хурсадаха, ехэ хэрэг эхилхэ мэтые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хэжэг хүрэхэ.

Гарагай 5-да шэнын 13 (октябрийн 24).

Хүхэ морин, 4ногоон мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, эм найруулха, найман луста үргэл үргэхэ, шуһа ханаха, тэнгэринэртэ мүргэхэ, үргэл үргэхэ, зүүдхэл зүүхэ, модо һуулгаха, газараа заалгаад гэрэй һуури тахиха, эд бараа худалдаха, тангариг абалсаад, нүхэд болохо, эһээбэри тахиха, буян хэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, үзэг шудалха, бурханай ном уншаха мэтын үйлнүүдтэ һайн. Зүгөөр үхэр худалдаха, шэрдэг бүрихэ, хэрэдэхэ, дайсад болохо, мори худалдаха, худалдажа абаха, эхэнэр хүнэй үһэ тайраха, бага үхибүүдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэн эльгээхэ, даллага абаха, хубсаһа эсхэхэ, хадаг тахиха, бэри буулгаха, түрэ хэхэ мэтын үйлнүүдтэ муу. Энэ үдэр эршүүлэй үһэ абабал, зол ушарха.

Гарагай 6-да шэнын 14 (октябрийн 25).

Хүхэгшэн хонин, 3 хүхэ мэнгын, хийдэ хуудалтай үдэр. Номой сахюуса хуруулха, үргэл үргэхэ, эм найруулха, тангрын тарнинуудые уншаха, лусуудта үргэл үргэхэ, эм залаха, замда гараха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, тараг бүрихэ, айраг халааха, үхэр худалдаха, городто хэрэг шийдхэхэ, тогоо нэрэхэ, хониной арһа, мяха, ноһо хэрэглэхэ мэтын

үйлнүүдтэ һайн. Гэбэшье ном номнохо, тэрэниие шагнаха, үрһэ тариха, үри зээлиез түлэхэ, нүүхэ, мал үүсэлхэ, даллага абаха, шуһа ханаха, төөнөхэ, тангариг абаха, суглаанда сугларха, газар малтаха мэтын үйлнүүдые тэбшэмээр. Бэрин, наһа барагшын хэрэг тухай асуудалаар дасанда хандабал дээрэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд бараан элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 15 (октябрийн 26) Дүйсэн үдэр.

Улаан бишэн, 2 хара мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Дасан дуган, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, арамнайлаха, даллага абаха, бүлэнгөө амгалан байдалай түлөө хэрэг бүтээхэ, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, сангарил хураха, маани сахиха ба бусад уншалга мүргэл хэхэ, эм найруулха, буян бүтээхэ, наһа утадхалгын хэрэг үйлэдэхэ, эд бараа, үхэр худалдажа абаха, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, гэр байра бариха, модо һуулгаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, хяһа гаргаха, ада шүдхэр номгодохо, хараал сараха мэтын үйлнүүдтэ һайн. Гэбэшье элбэрхэ, улай гаргаха, ном оршуулха, хубсаһа эсхэхэ, урлаха, шэрдэг бүрихэ, бэри буулгаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ мэтын үйлнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, амгалан тэноун байдалда һайн.

Гарагай 1-дэ хуушанай 16 (октябрийн 27).

Улаагшан тахья, 2 сагаан мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, үргэл тахил хэхэ, даллага абаха, эм найруулха, эд бараа худалдаха, андалдаа хэхэ, хуудал малтаха, модо һуулгаха, тангаригаа болуулха, эльбэ дараха, лусуудта үргэл үргэхэ мэтын үйлнүүдтэ һайн. Зүгөөр үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэн эльгээхэ, гэрэй һуури тахиха, сангарил хэхэ, суглаа зарлаха, нүүхэ, бэри буулгаха, замда гараха, Дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, засаг буялдан тэмсэхэ, хэрэдэхэ, заргадаха, хубсаһа эсхэхэ, шуһа ханаха мэтын үйлнүүд хорюултай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Манай хөөрэлдөөн

МҮНГӨӨР ХАНГАЛГАДА
НАЙДАГДАНА

Оперо болон баледэй академическэ театрай
57-дохи сезон нээгдэбэ

Һаяхан бидэ Буряадай оперо болон баледэй театрай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдтэй - Б. Н. Васильев, В. Г. Шевченко гэгшэдтэй уулзажа, 57-дохи театральна сезоны оперно шэнэ зүжэгүүд, баледэй найруулганууд тухай хөөрөөн шагнабади. Мүнгэнэй хомор, хүндэ хүшэр сагта театрайгаа 57-дохи сезоноо нээһэн оперно театрай ажалшадта амжалта хүсэн, һайн тээшэ хубилха сагта этигэл найдалтай байхы хүсэбэди. Энэ хөөрэлдөө уншагшадай анхаралда дурадханади.

Ямар хүсэл зорилготойгоор, ямар түсэбүүдтэйгээр шэнэ сезоноо нээбэбта, мүнгэ зөөрээр хангалгын асуудал хэр шийдхэгдэнэб?

Буряад Республикын арадай артист, театрай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Б. Н. Васильев:

Мүнгэнэй асуудал Үгээл шухала болонхой: май һараһаа хүнүүднай салингаа абадуй байна. Олон зомнай ондоо ажал бэдэрнэ. Гэбэшье шэнэ 57-дохи сезоной "Энхэ-Булад баатар" гэхэн опероор эхилээ, үглөөдэрын "Агуу гоохон Ангар дүүхэй" гэхэн балет харуулагдаа. Энэ баледтэ республикын габыята артистка Марина Лубсанова (Ангар), баледэй солист Баатар Надмитов (Енисей), республикын габыята артист Вячеслав Васильев (Хара һажин) гэгшэд түрүүшын үдэр хабаадаа юм.

Нёдондо жэлэй сезонодо "Дама с камелиями" гэхэн шэнэ баледые манай театрай ахмад балетмейстер, Коми Республикын искусствын габыята ажал ябуулагша, Россин Гүрэнэй шангай лауреат Борис Мягков табижа, олоной магтаалда хүртөө һэн.

Гол партинуудые Москвагай театрай солистка, баледэй артистнуудай конкурсын лауреат Татьяна Рыжова (Виолетта), Буряад Республикын габыята артист Вячеслав Васильев (Альфред) гэгшэд гүйсэхэжэ, харагшадай зүрхэ сэдхэхы ханаагаа. Харин хоёрдохи зүжэгтэнь гол партинууд Светлана Эрдыеева (Виолетта), мүн Вячеслав Васильев (Альфред) гэгшэдтэ даалгагдаа һэн.

Тийхэдэ үнгэрһэн сезонодо И. Стравинскиин хүгжэм дээрэ "Жар-птица" гэхэн балет, мүн Россиниин хүгжэм дээрэ хатарай үзэгдэлнүүдые харуулжа, баледтэ дуратайшуудые баясуулжа байна. Эдэ баледүүдтэ гол партинуудые хатарһан Т. Рыжова, С. Эрдыеева, В. Васильев гэгшэдтэй хүдэлмэринүүд үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн.

Үльгэрэй гоё һайхан шубуунай партинуудые Россин габыята артистка Т. Дудеева, С. Эрдыеева, харин Иван хаан хүбүүнэй партинуудые Б. Надмитов, В. Васильев гэгшэд хатарһан юм. Хатарай үзэгдэлнүүдтэ (гурбан хубиһаа бүридэһэн - "Үльгэртэ аяншалга", "Вильгельм Тель", "Хулгайша шаазгай" (республикын габыята артистнууд Л. Кондратьева, А. Пермяков, М. Саат, В. Васильев, мүн С. Эрдыеева гэгшэд хатарба.

Шэнэ сезонодо А. Рыбниковэй "Авось" гэхэн, мүн "Легенда о любви" баледүүд шэнэлэгдэхэ. Мэдээжэ балетмейстер А. Г. Батубаевагай 60 наһанай, мүн зохёохы ажалын 40 жэлэй ойн баярай үдэшэ декабрь соо үнгэргэгдэхэ юм.

Б. Мягковнай 2 балет, нэрлэбэл, "Конёк-горбунок", "Хоёр баядай зараса" гэхэн зүжэгүүдые найруулха түсэбтэй. "Спящая красавица" гэжэ балет табигдаха ёһотой. Бүхы юумэн мүнгэнһөө дулдыдана. Гэр байрагуйһөө залуу артистнууд Казань, Якутск, Новосибирск ябашана, ондоо ажал хэнэ, гэр бүлээ тэжээхын тула наймаална, юумэ худалдана. Мүнгэнэй асуудал шийдхэгдэхэ зэргэтэй, угыһаа, арадай баялиг гэгдэһэн театрайманай туйлалтанууд, һалан һандарха.

Оперо болон баледэй театрай директорэй орлогшо В. Г. Шевченко:

"Энхэ-Булад баатар" гэхэн классическа зүжэгөөр сезоноо нээбэди. Мүнгэ танганай үгэдэ юмдэн һайн тээшээ хубилхагүй. Театрта дуратайшууд бидэниие дэмжэхэ гэжэ этигэнэди, найданади.

Хүүгэдтэ зориулагданан "Аленький цветочек" гэхэн зүжэг харуулхади. "Гори, гори..." гэхэн Д. Ленскиин водевиль харуулха (Н. Е. Логачёвой найруулга) түсэбтэйди. Хэхэ ажал, һанаан бин, мүнгөөр хангалгаһаа бэлүүлхэ бүхы түсэбүүднай дулдыдана. Тиймэһээ оперно театраа дэмжыт гэжэ правительствата хандабади, харагшадаа хүлээнэди.

Бидэшье оперо болон баледэй театрай ажалшадые гүрэн түрэмнай мүнгөөр хангаха бээ гэжэ найдаа, зохёохы коллективтэнь үшөө ехэ амжалта, элүүр энхэ байхынь хүсэнэди.

Б. ОРБODOEBA хөөрэлдоо хэб.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: С. Д. РИНЧИНОВ (редакторай орлогшо), Р. Б. ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президенттын ба Правительствын аппарат) Д. Д. СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Г. Х. ДАШЕЕВА, Ц. Ц. ДОНЦОГОЙ, С. Д. ОЧИРОВ, Т. В. САМБЯЛОВА, В. И. ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4317. Хэблэлдэ тушаагданан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорэинь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7870.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретарин - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд: нийтэ-политическэ - 2-55-97 (даагшан), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшан), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21, (даагшан), 2-57-62, олонитын хүдэлмэринин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшан), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректоринүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнууд: Агинска - 2-42-19; Закаменска - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.